

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

Rozvoj kooperace v rámci center aktivit u žáků

1. ročníku na vybrané ZŠ v Plzni

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Andrea Roubalová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Soukupová, Ph.D.

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2017

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji paní Mgr. Pavle Soukupové, PhD. za čas, který mi věnovala, za její podnětné připomínky, odborné rady a v neposlední řadě za ochotu. Dále bych chtěla poděkovat svým kolegyním za poskytnutí rozhovorů, které byly důležité pro sepsání této práce.

ZADÁNÍ

OBSAH

ÚVOD	3
1 KOOPERACE.....	4
1.1 VYMEZENÍ POJMU KOOPERACE	4
1.2 TYPY KOOPERACE.....	4
1.2.1 Kooperace jako nápomoc	4
1.2.2 Kooperace jako vzájemnost.....	5
2 KOOPERATIVNÍ UČENÍ.....	6
2.1 USPOŘÁDÁNÍ VÝUKY	6
2.2 ZÁKLADNÍ ZNAKY KOOPERATIVNÍHO UČENÍ	7
2.2.1 Pozitivní vzájemná závislost	7
2.2.2 Interakce tváří v tvář.....	7
2.2.3 Osobní odpovědnost	8
2.2.4 Formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností	8
2.2.5 Reflexe skupinové činnosti.....	8
2.3 KOOPERATIVNÍ VÝUKA SE NEROVNÁ SKUPINOVÉ.....	9
2.4 KOOPERATIVNÍ SKUPINY	10
2.5 ROLE ŽÁKŮ V KOOPERATIVNÍCH SKUPINÁCH.....	11
2.6 HODNOCENÍ V KOOPERATIVNÍM UČENÍ.....	13
2.6.1 Možnosti hodnotícího procesu.....	13
2.7 ROLE UČITELE V KOOPERATIVNÍ VÝUCE	14
2.7.1 Co tedy učitel konkrétně dělá?	14
3 CENTRA AKTIVIT	18
3.1 PODNĚTNÉ UČEBNÍ PROSTŘEDÍ	19
3.2 USPOŘÁDÁNÍ A MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ CENTER.....	19
3.3 CENTRA AKTIVIT VE TŘÍDĚ.....	20
3.3.1 Centrum čtení a centrum psaní.....	21
3.3.2 Centrum matematiky a manipulativ	22
3.3.3 Centrum ateliér	23
3.3.4 Centrum kostky	23
3.3.5 Centrum pokusy a objevy	23
3.4 PRAVIDLA PŘI PRÁCI V CENTRECH.....	24
3.5 JAK ROZDĚLIT DĚTI DO SKUPIN V CENTRECH AKTIVIT?.....	25

3.6 PRÁCE V CENTRECH AKTIVIT	26
3.7 ROZVOJ TYPŮ ROZUMOVÝCH SCHOPNOSTÍ A INTELIGENCE V CENTRECH..	26
4 CENTRA AKTIVIT V 1. TŘÍDĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	29
4.1 STRUKTURA DNE A PRŮBĚH PRÁCE	29
5 ROZVOJ KOOPERATIVNÍHO UČENÍ V RÁMCI CENTER AKTIVIT V 1. TŘÍDĚ VYBRANÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY V PLZNI	32
5.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	32
5.2 ZVOLENÁ METODOLOGIE.....	32
5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK RESPONDENTŮ	33
5.4 ANALÝZA KOOPERATIVNÍ ČINNOSTI V CENTRECH AKTIVIT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ POZOROVÁNÍ	33
5.4.1 Analýza kooperace v centru matematika.....	34
5.4.2. Analýza kooperace v dílně psaní.....	38
5.4.3 Analýza kooperace v centru objevy.....	42
5.4.4 Analýza kooperace v dílně čtení.....	47
5.4.5 Analýza kooperace v centru jazykové hry.....	51
5.4.6 Analýza kooperace v centru ateliér	55
5.4.7 Závěrečné hodnocení center.....	60
5.5 ROZHOVORY S VYBRANÝMI UČITELKAMI	61
5.5.1 1. dotazovaná učitelka	61
5.5.2 2. dotazovaná učitelka	62
5.5.3 Shrnutí dotázaných učitelek.....	64
5.6 SHRnutí VÝSLEDKŮ PRAKTICKÉ ČÁSTI A DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI.....	65
ZÁVĚR	66
RESUMÉ	67
RESUME	68
SEZNAM LITERATURY	69
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	71
OBRÁZKOVÁ PŘÍLOHA.....	I

ÚVOD

Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že je pro mě velmi blízké. Vyučuji v 1. třídě na plzeňské základní škole se vzdělávacím programem Začít spolu. V naší škole se tedy uplatňuje kooperativní uspořádání výuky, a to zejména v rámci center aktivit.

Tato práce je zaměřena na kooperaci mezi žáky v rámci center aktivit a poukazuje na efektivitu kooperativního vyučování a rozvoj klíčových kompetencí. Kooperativní styl výuky považuji za velmi důležitý v rozvoji dětské osobnosti jak po stránce kognitivní, tak po stránce socializační. Dítě se v něm učí dovednostem, vědomostem, hodnotám a postojům.

Patřím mezi učitelky, které věří, že na začátku školní docházky je to učitel, kdo je expert na učení, protože ví, jak vést dítě k úspěchu, ale zároveň věří, že podstata školy je hlavně v tom, aby děti porozuměly tomu, jak se mají úspěšně učit a porozuměly samy sobě. V tomto vidím výhodu práce v centrech aktivit.

Další výhodu center shledávám v tom, že se děti učí pomáhat si, spolupracovat a tolerovat se navzájem. Žáci mají odpovědnost za svou volbu a za výsledek své práce. Každé dítě nachází své uplatnění, je nějakým způsobem prospěšné pro svou skupinu. Vznikají rozmanité skupinky dětí, které spolu musí kooperovat, pokud chtějí dosáhnout nějakého výsledku.

Cílem praktické části je zpracovat analýzu znaků kooperativního učení v jednotlivých centrech aktivit a jejich přínos pro rozvoj klíčových kompetencí. Cíl by měl být naplněn analýzou provedeného pozorování činnosti žáků v centrech aktivit a rozhovorem s vybranými učitelkami, které vyučují v programu Začít spolu.

1 KOOPERACE

Jelikož pojem kooperace se bude v této diplomové práci vyskytovat velmi často, jsou zde uvedena tři různá vysvětlení tohoto slova.

1.1 VYMEZENÍ POJMU KOOPERACE

„Kooperaci můžeme chápat jako cílovou strukturu vyučování. Kooperační struktura existuje tehdy, když žáci chápou, že mohou dosáhnout svého cíle tehdy a jen tehdy, když i ostatní žáci, s kterými jsou spojeni v úkolové situaci, dosáhnou také svého cíle.“¹

„Kooperaci můžeme pojímat také jako povahový, osobnostní rys žáka (přesněji kooperativnost).“²

„Třetí pojetí kooperace se vztahuje k chování žáků ve školních situacích.“³

1.2 TYPY KOOPERACE

Stejně jako má samotný pojem kooperace několik významů, tak se také strategie ve vyučování odlišují a mohou klasifikovat podle typu kooperace, na kterém jsou založeny. Z toho hlediska se hovoří o dvou typech kooperace:

- kooperace jako nápomoc
- kooperace jako vzájemnost

1.2.1 Kooperace jako nápomoc

Tato kooperace je založená na asistenci jedné osoby druhé. Často se ve školách objevuje v podobě “tutoringu“, kdy si žáci navzájem pomáhají v procesu učení. Nejdříve pomohu

¹ JOHNSON, David W; JOHNSON Roger T; JOHNSON HOLUBEC Edythe. Circles of Learning Cooperation in the Classroom. Edina, Minnesota: 1990. s. 45.

² OWENS, L. Cooperation. International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education. Oxford: Pergamon Press, 1987. s. 37.

³ KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení, kooperativní škola. Vyd. 2., rozš. a aktualiz. Praha: Portál, 2010. s. 30.

já tobě, potom ty mně, abychom se společně posunuli k zvládnutí úkolu.⁴ Jeden žák pomáhá druhému tím, že mu například vysvětlí jakýkoliv obtížný úkol svými vlastními slovy, čímž pomůže druhému nejasný úkol pochopit. Velký důraz je kladen na spojení mezi jedinci. Dále pak záleží na tom, jak jsou cíle pro všechny účastníky přitažlivé a na tom, jak se žáci spolupodílejí při dosahování cíle. Prospěch z této činnosti mívají obě strany, jelikož činnost učit někoho jiného je považována za nejefektivnější způsob, jak se něco naučit (tzn. i tutor se učí). Je také vědecky dokázáno, že žák, který látku pochopil, ji často vysvětlí vrstevníkovi lépe než učitel, neboť sám nedávno zdolal úskalí, které dané učivo přináší a zároveň používá srozumitelnější jazykové prostředky. Komunikace při této kooperaci zahrnuje diferenciaci rolí mezi účastníky (jeden žák učí, druhý je učen).

1.2.2 Kooperace jako vzájemnost

Zde kooperace spočívá v tom, že jak cíl, tak i procedury, které vedou ke stanovenému cíli, jsou sdíleny všemi účastníky. Žáci jsou odpovědní za práci s informacemi, učí se řešit problémy a hodnotit výsledek své práce. Hodnocení může být sice založené na výkonu jednotlivce, ale vždy je ještě propojeno s hodnocením skupinového úsilí, ke kterému každý člen přispěl. Celá třída tak funguje jako “skupina skupin“, kde se vyskytují meziskupinové vztahy. Důraz je kladen více na spolupráci, než na soutěžení.

Kooperace jako vzájemnost je klíčovým aspektem učební činnosti žáků v centrech aktivit. Význam kooperace jako vzájemnosti, přínosu tohoto pojetí kooperace pro učební činnost žáků vychází z obsahu následující kapitoly o kooperativním učení.

⁴ KASÍKOVÁ, Hana. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: AISIS, 2005. s.12.

2 KOOPERATIVNÍ UČENÍ

Tato kapitola je zaměřena na charakteristiku a základní znaky kooperativního učení, na porovnání kooperativního učení s dalšími dvěma možnými uspořádáními výuky, dále pak na rozdíl mezi kooperativní výukou a skupinovou prací, na tvorbu kooperativních skupin a na jednotlivé role žáků v těchto skupinách. Na závěr této kapitoly je uvedeno hodnocení a role učitele v kooperativní výuce.

2.1 USPOŘÁDÁNÍ VÝUKY

V následujícím textu jsou vysvětleny a porovnány tři různá uspořádání výuky. Pro moji práci je však stěžejní kooperativní uspořádání výuky, které je popsáno obsáhleji než ostatní způsoby.

Z hlediska sociálních vztahů můžeme výuku uspořádat třemi způsoby: kompetitivně, individuálně a kooperativně.

Kooperativní uspořádání výuky je založené na principu spolupráce, a to při dosahování stanovených cílů. Zastánci kooperativního učení se snaží ze školy vytlačit soutěživost (kompetitivní výuku). Základními pojmy kooperativní výuky jsou sdílení, spolupráce a podpora. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny žáků a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce tzv. pozitivní vzájemná souvislost.⁵

Naproti tomu **kompetitivní uspořádání** výuky je založené na konfrontaci, soutěži a boji. Stanoveného cíle výuky mohou ale dosáhnout pouze někteří žáci. Jsou to žáci, kteří pracují tvrdě, jsou pilnější, lepší a přesnější než ostatní. To, že uspěje jeden jedinec, se bezpodmínečně pojí s neúspěchem toho druhého. Dá se říci, že když jeden vyhraje, ten druhý musí automaticky prohrát. Přestože se jedná o společnou činnost, není to činnost pospolu, ale každý proti sobě.

Třetím způsobem uspořádání výuky je individualistické uspořádání výuky. **Individualistické uspořádání** výuky je založeno na nezávislé činnosti žáků v dosahování cílů. Stanovených cílů žák dosáhne bez vazby na druhé žáky. Jednotlivé cíle a výsledky jsou hodnoceny podle

⁵ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. s. 183.

předem určených kritérií (dosažený výsledek není srovnáván s výsledkem druhého). Úspěch a neúspěch žáka tedy neovlivní ostatní.

Ze srovnání výše uvedených způsobů uspořádání výuky vyplývá, že velkou výhodou kooperativního učení je, že spolu žáci velmi často komunikují po celý stanovený čas. Hodina tedy neprobíhá klasicky, nedělí se na promluvy učitele a jednotlivých žáků, ale žáci spolu komunikují najednou v paralelních skupinách. Tím pádem se častěji dostávají ke slovu a rozvíjí své komunikační schopnosti. Někteří učitelé mohou mít problém s tím, že nemají pod kontrolou veškeré dění ve třídě, což ale k tomuto uspořádání výuky patří.

2.2 ZÁKLADNÍ ZNAKY KOOPERATIVNÍHO UČENÍ

Jelikož je tato práce zaměřena na kooperativní učení, jsou zde uvedeny jeho základní znaky:

Za základní komponenty kooperativní výuky jsou považovány: pozitivní vzájemná závislost členů skupiny, interakce tváří v tvář, osobní odpovědnost, užití interpersonálních a skupinových dovedností a reflexe skupinových procesů. Aby bylo toto učení účinné, musí fungovat všechny tyto základní komponenty.

2.2.1 Pozitivní vzájemná závislost

Pozitivní vzájemné souvislosti je dosaženo vytyčením společného cíle, který musí zvládnout celá skupina. Dochází k propojení činností žáků tak, že v úkolu nemohou žáci uspět jako jednotlivci, pokud neuspějí všichni jako celek. Velmi důležitá je také podpora vhodně zvolenou odměnou – hodnocením (když celá skupina zvládne úkol nad určitý počet bodů, každý člen skupiny obdrží odměnu ve formě bodů navíc), rozdělením informačních zdrojů (každý člen skupiny obdrží část informace, ale pro splnění úkolu se informace musí zkompletovat), nebo rozdělením úkolů a rolí ve skupině.

2.2.2 Interakce tváří v tvář

Činnost se odehrává v malých kooperujících skupinách, které mají zpravidla 2-6 členů. Děti jsou blízko sebe, proto tedy mohou komunikovat. Pokud máte tvář před sebou, máte zároveň i adresáta a tím bezprostřední zpětnou vazbu. Patří sem například předávání vědomostí ve skupině, umění klást otázky, prosazování svého názoru, vzájemná pomoc a odpovědnost a sociální podpora.

2.2.3 Osobní odpovědnost

Znamená to, že je zhodnocen výkon každého jedince a ten je využit pro celou skupinu. Všichni členové skupiny mají z kooperativního učení užitek. Nakonec by měl žák prokázat, že se učil prostřednictvím spolupráce. Individuální odpovědnost je podporována několika různými způsoby, například tím, že učitel namátkou vybírá výsledek práce skupiny od jednotlivce.

2.2.4 Formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností

K tomu, aby kooperativní učení fungovalo, musí být žáci vybaveni dovednostmi. Jejich utváření je postupné – od nejjednodušších po nejsložitější dovednosti, tzn. od věřit si a znát se navzájem, po přesnou a nedvojznačnou komunikaci, až k akceptování a podpoření druhé osobnosti a řešení konfliktů konstruktivním způsobem.⁶

2.2.5 Reflexe skupinové činnosti

Efektivita společné činnosti je do velké míry závislá na tom, jak je činnost reflektována skupinou – to jak ji skupina popisuje a rozhoduje o dalších krocích. Například zda je dosavadní postup účinný, nebo ne; kdo a jak k tomu postupu přispěl; plánování další činnosti. Žáci se učí sociálním dovednostem (např. nesouhlasit, nebo oceňovat druhého). Tato reflexe také napomáhá myšlení na metakognitivní úrovni (myšlení o myšlení) a vede ke zvýšení intelektové úrovně jednotlivce.

Těchto pět základních znaků vytváří kostru systému. Plánování a realizování výuky, která je založena na kooperativní bázi znamená to, že učitel musí mít na paměti všechny znaky a ty pak umět převádět do konkrétních činností.

Kooperativní učení je považováno za velmi efektivní, neboť zajišťuje přirozené učební prostředí a vede žáky k pozitivní sociální interakci.

⁶ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. s. 38.

2.3 KOOPERATIVNÍ VÝUKA SE NEROVNÁ SKUPINOVÉ

Velmi často se pojem kooperativní výuka zaměňuje se skupinovým vyučováním. V následující podkapitole jsou vysvětleny zásadní rozdíly mezi oběma termíny.

O kooperativním učení se mluví jako o “vyšší formě skupinového učení“. Skupinová práce může být někdy jen organizační podobou výuky, která střídá běžné frontální uspořádání, či méně běžnou individuální formu. Při skupinové výuce jsou žáci rozděleni do několika skupin. Za nejmenší skupinu se považuje dvojice.

Rozdělení žáků do skupin ještě neznamená, že budou děti mezi sebou navzájem kooperovat, ale je jednou z podmínek navázání vzájemné spolupráce. Kooperativní učení se soustřeďuje na procesy, ke kterým dochází při spolupráci uvnitř skupinky, především na sociální interakci.⁷

Rozdíly mezi kooperativní učební skupinou a tradiční učební skupinou přehledně ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 1: Rozdíly mezi kooperativní a tradiční učební skupinou

Kooperativní učební skupiny	Tradiční učební skupiny
pozitivní vzájemná závislost	vzájemná závislost není
zodpovědnost jedince	zodpovědnost jedince není
heterogenní složení skupiny	homogenní složení skupiny
společné vedení skupiny	jediný jmenovaný vůdce
vzájemná odpovědnost	odpovědnost sám za sebe
důraz na úkol a jeho provedení	důraz na úkol
přímé učení se sociálním dovednostem	sociální dovednosti se berou za samozřejmost nebo jsou ignorovány
učitel monitoruje skupiny a intervnuje v případě potřeby	učitel si nevšímá průběhu práce ve skupinách
skupina si poskytuje vzájemně zpětnou vazbu	zpětná vazba není

Zdroj: JOHNSON, David W; JOHNSON Roger T; JOHNSON HOLUBEC Edythe. *Circles of Learning Cooperation in the Classroom*. Edina, Minnesota: 1990. s. 16.

⁷ SÁRKÖZI, R. *Projektové vyučování - Moderní vyučovací metody- – 4. díl – Kooperativní učení* [online]. Vydáno 16. 11. 2010 [cit. 24. 5. 2017]. Dostupné na: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-4>

2.4 KOOPERATIVNÍ SKUPINY

O optimální velikosti skupiny žáků jsou velmi často vedeny diskuse. Jejich velikost, počet a složení vychází z celé řady faktorů. Ohled je brán na cíle výuky, časové možnosti, počet žáků ve třídě, úroveň rozvoje a zkušeností. Velikost skupin je také závislá na vybrané pracovní metodě a způsobu jejího vedení.

Pokud učitel učí žáky kooperaci, doporučuje se začít spoluprací ve dvojicích. Zadáání tedy nedostává pouze jeden žák, ale dvojice. Od spolupráce ve dvojicích můžeme volně přecházet ke spolupráci v malých skupinkách a to tak, že žáci mohou prodiskutovat jeden problém. Velmi zásadní pro kooperaci je však společný úkol, který budou žáci řešit ve dvojicích a po určité době vytvoří dvojice jednu čtveřici a pokračují v diskuzi nad společným problémem. Jedním ze základních znaků kooperativního učení je totiž interakce tváří v tvář.

Nejnovější výzkumy dokázaly, že nejefektivnější je vytvořit čtyřčlenné skupinky. U trojčlenných skupinek totiž dochází k tomu, že se vytvoří model 2 + 1 (kooperuje pouze dvojice, čímž nedochází k úplné kooperaci, jelikož třetí člen zůstává stranou). U pětičlenných skupin hrozí obdobný problém, a to že se skupina rozpadne na dvě části 4 + 1, nebo 2 + 3. Zase tedy nespolupracují všichni žáci. Obdobný problém postihuje i větší skupiny.

Kooperativní skupiny vznikají mnoha způsoby. Zpočátku se doporučuje vytvářet přirozené skupiny, které jsou sestaveny na základě dobrovolnosti. Skupinky tak tvoří žáci, kteří k sobě mají blízko. Může se však stát, že několik spolužáků zůstane mimo dění, což už je práce učitele. Ten má za úkol vymyslet jak začlenit i tyto žáky do výchovy. K tomu jsou dobré tzv. seznamovací úkoly (někdy nazývané jako "ledolamky")⁸. V nich jsou žáci často formou hry rozdělováni do skupin různých velikostí a různého složení. Tyto hry tedy vedou žáky k poznávání. Hry tohoto typu je vhodné volit na začátku roku, při příchodu nového žáka do třídy nebo jako aktivity pro volitelné předměty. Učitel je také radí v průběhu roku, a to když zjistí, že vážne komunikace mezi některými žáky.

⁸ Ledolamky – hry, které dokážou "lámat ledy" mezi lidmi.

Velmi důležité jsou učební skupiny, ve kterých se žáci společně setkávají nad učebními úlohami. V těchto skupinách není hlavním úkolem naučit žáky kooperaci, ale již se využívají kooperativní dovednosti při učení nové látky.

Zastánci kooperativní výuky upozorňují na přednost dlouhodobých skupin před krátkodobými. V dlouhodobých skupinách (sestavují se na půl rok až rok) totiž dochází k velmi hluboké interakci (všichni členové si díky nim předávají maximum). Skupina je funkční dokud si mají její členové stále co předávat.

Skupiny můžeme také rozdělit podle pohlaví (chlapci a dívky), nebo podle temperamentu (extroverti a introverti), a to na homogenní a heterogenní. Při vytváření heterogenních skupin se členové více obohacují, dochází zde však častěji ke konfliktům. Při vytváření homogenních skupin dochází k časově ohraničené diferenciaci žáků, což je výhodné tehdy, pokud chce učitel intenzivněji pracovat se slabší skupinou.

Kooperativní učení má však také své nevýhody a problémy. Jedním z nich jsou konflikty uvnitř jednotlivých skupin. Naučit se řešit konflikty patří ale mezi jednu z klíčových kompetencí a žáci by si ji měli mít příležitost ve škole osvojit. Konfliktům se dá předcházet například tím, že učitel společně se žáky sestaví speciální pravidla, která se budou dodržovat při práci ve skupinách. Tato pravidla by měla být formulována pozitivně. Například “dorozumíváme se šeptem“, nikoliv “nemluvíme hlasitě“.

2.5 ROLE ŽÁKŮ V KOOPERATIVNÍCH SKUPINÁCH

Velmi důležitým faktorem kvalitní a efektivní práce ve skupinách je určování a pravidelné obměňování rolí ve skupině. Tím učitel dosáhne intenzivnějšího zapojení každého člena skupiny do práce na týmovém úkolu podle konkrétní funkce.

Při určování skupinových rolí učitel vždy zvažuje vyspělost žáků a náročnost výuky. Podle těchto měřítek určí učitel počet a druhy rolí pro konkrétní téma a metodu a přidělí je vybraným žákům (role ve skupině rozděluje učitel, výjimečně to nechává na žácích). Důležité je, aby učitel při výuce ve skupinách pravidelně obměňoval skupinové role a dával tím žákům příležitost k rozmanitým činnostem. Při určování skupinových rolí

je velmi důležité, aby učitel žákům zadával tyto role uvážlivě podle jejich sociální vyspělosti a komunikativní zdatnosti.⁹

Rozdělení rolí také záleží na typu úkolu a velikosti skupiny (v některých úkolech role vůbec nepotřebujeme). Učitel by měl věnovat pozornost specifické problematice rolí ve skupinové činnosti. Žáci se přebíráním rolí a pozorováním druhých učí různým produktivním a neproduktivním strategiím a chování, které k nim přísluší.¹⁰ Pokud role používáme s dětmi poprvé, opakujeme si a vysvětlujeme na konkrétních příkladech, co má každá role za povinnost. Role se nesmí během center opakovat.

Ve skupinách se mohou vyskytovat takovéto role:

- **Mluvčí, reportér** – prezentuje a propaguje výsledky navenek; domlouvá se s dětmi na závěrečné prezentaci
- **Sekretář, zapisovatel (tajemník)** – písemně zaznamenává materiál, připravuje čtení pro mluvčího
- **Čtenář** – čte zadání, ujasňuje a shromažďuje myšlenky, čte z různých materiálů
- **Tišítel** – zajišťuje klidný průběh činností, hlídá tichou, nehlasitou řeč
- **Časoměřič** – sleduje čas, který zbývá skupině na dokončení úkolu
- **Vyslanec** – jediný vyslanec může kontaktovat učitele v případě problému, či jakýchkoliv nejasností
- **Zásobovač** – chystá pomůcky pro celou skupinu
- **Moderátor** – vyzývá každého k tomu, aby se vyjádřil
- **Koordinátor** – zajišťuje, aby pracovala celá skupina, popř. řídí diskuzi
- **Kontrolor** – zkoumá, zda všichni danému úkolu rozumí
- **Pozorovatel** – poznamenává si, jak spolu žáci spolupracují

⁹ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. str. 55.

¹⁰ KASÍKOVÁ, Hana. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: s.121.

2.6 HODNOCENÍ V KOOPERATIVNÍM UČENÍ

Hodnocení průběhu a výsledků skupinové práce je důležité. Žáci by měli sledovat, jak si ve vzájemné spolupráci počínají, a ujasnit si, čemu se naučili. Učitel nebo někdo jiný by měl ohodnotit, co se v průběhu plnění skupinového úkolu událo a jaké jsou výsledky.¹¹

V kooperativním učení je žákovské hodnocení nejen regulérní, ale žádoucí. Jestliže žáci přebírají odpovědnost za svoje učení, měli by zároveň převzít odpovědnost i za jeho hodnocení. To, že se žáci naučí hodnotit práci skupiny a hodnotit sebe v jejím rámci, přináší porozumění cestám úspěšné činnosti, účinného učení, včetně práce s chybnými mechanismy. Prohloubené uvědomění skupinových i vlastních činností se přenáší na další aktivity a tím se proces ještě umocňuje. Žáci jsou tak v kooperujících skupinách motivováni ke zlepšení ve výuce i v učebních mechanismech mimo školní realitu. Hodnocení je proto stejně důležité jako jiné aspekty kooperativní práce.¹²

K hodnocení kooperativní učební činnosti můžeme využívat různé techniky, které jsou přizpůsobené různým věkovým kategoriím. Mladší děti se mohou hodnotit pomocí obrázků (panáček s úsměvem, bez úsměvu, který zastupují odpověď ano x ne) a diplomů. Ptáme se jich na otázky typu: *Střídali jste se? Pomáhali jste si?*. U starších dětí, kde nám jde již o vyšší objektivitu, můžeme kombinovat více technik (pozorování, hodnotící kartičky, dotazníky, hodnotící archy).

2.6.1 Možnosti hodnotícího procesu

- **Hodnocení navzájem** - členové skupiny hodnotí navzájem jeden druhého - jedná se o hodnocení nejen skupinové práce, ale i jednotlivce. Probíhá uvnitř skupin. Může probíhat bez přítomnosti učitele, nebo naopak.
- **Sebehodnocení** - jednotlivci hodnotí sami sebe v kontextu skupiny. Jde o proces, kdy si každý žák pokládá otázky zaměřené na to, co mu výuka přinesla.

¹¹ FISHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se: praktický průvodce strategiemi vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2011. s. 119.

¹² KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vyd. 2., rozš. a aktualiz. Praha: Portál, 2010. s. 72.

Časté otázky jsou: Co jsem se dnes naučil nového? Co se mi dnes dařilo? Na čem ještě musím zpracovat? Jednou z forem tohoto sebehodnocení je sebehodnocení podle záznamového archu. Každý žák vyplní záznamový arch, který pak předá učiteli.

- **Hodnocení jinými** - konečnou prezentaci, nebo produkt hodnotí jiná skupina, nebo učitel - pro toto hodnocení lze také vytvářet různé záznamové archy, které lze použít v závěru výuky.

2.7 ROLE UČITELE V KOOPERATIVNÍ VÝUCE

Těžiště kooperativního učení je v kooperaci a interakci mezi žáky. To ale neznamená, že učitel již vyučování neřídí. Jeho řídicí úloha je však jiná než v běžném frontálním vyučování. Jeho hlavním úkolem je vytvářet podmínky pro efektivní práci kooperativních skupin.

V první řadě učitel stanoví cíle pro hodinu. Dále pak přidělí žáky do skupin (toto provádí již před vyučovací hodinou). Učitel vysvětluje žákům úkol, cílovou strukturu (kooperaci) a jednotlivé učební aktivity. Při práci žáků monitoruje efektivitu kooperativního učení a intervenuje¹³. Na závěr zhodnotí žákovské výsledky a pomáhá žákům k diskuzi nad tím, jak mezi sebou žáci kooperovali.

2.7.1 Co tedy učitel konkrétně dělá?

- **Jasně stanovuje cíle pro hodinu ve dvou úrovních**

Učitel určuje dva typy cílů ve vyučování, a to nejen cíle spojené s vyučováním předmětu, ale i cíle vztahující se k osvojování kooperativních dovedností, které jsou důležité pro splnění úkolu. Sociální cíl napomáhá zvládnout naukový cíl. Zároveň má ale svoji specifickou hodnotu v oblasti sociálního učení. Při některých vyučovacích hodinách může být sociální cíl důležitější než naukový.

- **Činí rozhodnutí o přidělení žáků do skupin ještě před výukou**

O velikosti skupiny rozhoduje charakter úkolu (učiva), čas k jeho dokončení, ale také stupeň zvládnání kooperativních dovedností. Jak již bylo zmíněno,

¹³ Intervenovat – poskytovat pomoc při plnění úkolu, podporovat dovednosti pro spolupráci.

v kooperativních úkolech je většinou doporučována velikost od dvou do šesti žáků ve skupině. Velikost od pěti žáků výše může být problematická.

- **Přiděluje žáky do skupin**

Učitel rozhoduje o tom, zda bude skupina homogenní, či heterogenní. Zkrátka o tom, zda bude vyrovnaná z hlediska věku, pohlaví, výkonnosti, motivovanosti pro učení atd. Efekty kooperativního učení jsou zřetelnější u skupin heterogenních. Skupinu tak tedy tvoří jeden žák, u kterého se předpokládá optimální učební charakteristika a druhý, u kterého se čekají spíše obtíže a ostatní žáci ve skupince jsou tzv. žáci “průměrní“. Homogenní skupiny se tvoří tehdy, pokud má učitel v úmyslu hlouběji individualizovat vyučování. Většinou tvoří skupiny učitel, popřípadě existuje možnost kompromisu, kdy si část skupiny utvoří sami žáci podle vlastní volby. Další žáky pak dodává učitel, a to na základě jeho rozvahy o výkonu žáka a stupni jeho kooperativních dovedností.

- **Rozhoduje o délce setrvání činnosti skupiny**

Není dáno žádné závazné pravidlo o tom, na jak dlouhou dobu mohou být skupiny tvořeny. Mohou být tvořeny buďto na celý školní rok, pro jednotlivý tematický celek, či jen na jednu vyučovací hodinu. Doporučuje se však skupinu nechat pospolu tak dlouho, aby zažila jako celek úspěch své činnosti a aby prožila momenty efektivní kooperace.

- **Rozhoduje o uspořádání skupin v místnosti**

Zde jde zejména o to, aby mohla probíhat efektivní interakce žák-žák. Čím blíže u sebe sedí jednotliví členové, tím je to lepší. Dobré je, pokud žáci pracují v kruhu, nebo alespoň v takovém tvaru, kde je možná interakce tváří v tvář. Učitel by měl mít volný přístup k pracujícím skupinám a mít tak možnost v případě potřeby zasahovat do práce skupiny. Jednotlivé skupiny jsou zpravidla rozmístěny tak, aby se navzájem nerušily.

- **Učitel připravuje pro skupiny úkoly, které jsou vhodné pro kooperaci**

Doporučuje se volit takový úkol, který má více než jeden způsob řešení. Úkol by měl být pro děti zajímavý a měl by žákům dovolovat různorodě přispívat.

Při plnění úkolu se využívá více smyslů, vyžadují se různé dovednosti a chování. Úkol se stává pro žáky výzvou, není tudíž příliš snadný. Úkol však nemusí být vždy jen tvořivý, jelikož podstatné je to, aby v učení umožnil (vyžadoval) vzájemné působení jednoho na druhého.

- **Plánuje učivo tak, aby v něm podpořil pozitivní vzájemnou závislost členů skupiny**

Žáci si jsou vědomi toho, že jsou propojeni cílem.

- **Může přidělovat role ve skupině (na základě určité charakteristiky úkolu)**

Role, které jsou navzájem propojené a doplňují se (zapisovatel, časoměřič, tišitel..)

- **Předem informuje o případné skupinové odměně za dosažení cíle**

Úkolem je motivovat žáky ke skupinovým procesům.

- **Vysvětluje přidělený úkol**

Úkol musí být jasný všem žákům. Učitel se přesvědčuje pomocí otázek, zda žák úkolu porozuměl a zda je připravený úkol splnit.

- **Utváří individuální odpovědnost jednotlivých žáků za práci ve skupině**

Tuto odpovědnost učitel podporuje hodnocením úrovně výkonu každého člena skupiny (např. testováním). Jednotliví členové skupiny se hodnotí navzájem. To vše žáci ví již před započatím práce.

- **Vysvětluje kritéria úspěchu**

Tato kritéria musí být opět stanovena již předem. Kritéria jsou stanovena tak, aby nebyl úspěch jedné skupiny či jednotlivce podmiňován neúspěchem druhých.

- **Specifikuje požadované chování**

Učitel specifikuje takové chování, které považuje za kooperativní. Doporučuje se zdůraznit pouze některé rysy tohoto chování. Začít od nejjednodušších (*při vzájemném dorozumívání mluv tiše, buď pouze se svou skupinou, nechod po třídě*). Poté, co si žáci zvyknou dodržovat tato základní pravidla chování důležitá

pro kooperaci, učitel přidává další rysy (*naslouchej ostatním, vyjádři svůj názor, povzbuzuj ostatní ke kooperaci*).

- **Vytváří meziskupinovou kooperaci**

V některých případech se může kooperace rozšířit ze skupiny na celou třídu. Následná odměna se tedy pak bude vztahovat nejen na výsledky skupiny, ale i třídy (jedna skupina po skončení své práce pomáhá druhé skupině).

- **Monitoruje činnost skupin**

Při monitorování má učitel tři základní úkoly:

- Pozoruje činnost jednotlivých žáků ve skupině, čímž sbírá údaje o jejich chování a učení. Pro potřeby pozorování je vhodné užívat pozorovací arch. Tento arch používá nejen učitel, ale i žák. Arch může být také nahrazen kontrolním listem, ve kterém se budou vyskytovat zásadní otázky k chování, které je důležité pro kooperaci a ke splnění zadaného úkolu. Výsledky pozorování se dají využít po skončení práce všech skupin, či při třídních schůzkách a konzultačních hodinách s rodiči.
- Pomáhá při plnění úkolu. Pokud během pozorování zjistí učitel, že si nějaká skupinka neumí poradit s daným úkolem, může při jeho plnění pomáhat.
- Pokud je to nezbytně nutné, učitel citlivě zasahuje do utváření skupinových dovedností. Navrhuje efektivnější postup kooperace a ovlivňuje kooperativní chování v tom okamžiku, pokud danou odpovědnost žáci bezprostředně potřebují.

- **Hodnotí žákovo učení po stránce kvalitativní a kvantitativní**

Učitel má předem daná kritéria, která žáci znají. Předmětem hodnocení je nejen “věcné“, ale i kooperativní učení.

- **Dává prostor hodnocení fungování skupiny**

Během závěrečného (hodnotícího) kruhu se hodnotí úspěšné dokončení úkolu a vzájemná kooperace.

3 CENTRA AKTIVIT

Centra aktivit (učební centra), která se uplatňují v programu Začít spolu, umožňují plánovat vyučovací hodiny tak, že se žáci mohou plně věnovat jednomu úkolu déle než obvykle a zároveň se zaměřit na individuální potřeby žáků. Aktivity jsou organizovány tak, že se maximálně využije čas každého žáka k osvojení a procvičení dovedností a znalostí, které vyučováním získal. Žáci se přímo podílejí na výuce, což vede k podpoře jejich autonomního učení. Převzít zodpovědnost za své učení se v centrech aktivit naučí i malé děti.¹⁴

V centrech aktivit jsou děti učeny přímou zkušeností a mají v nich prostor nejen pro práci, ale i pro hru, experimenty a manipulaci s různými materiály a předměty. Žáci se v nich navzájem učí – nápodobou a pozorováním. Vzhledem k tomu, že děti pracují v malých skupinách tak spolu mohou přirozeně komunikovat, řešit problémy, rozhodovat se a učit se chápat a akceptovat ostatní. Děti jsou tak vedeny ke kooperaci a samostatnosti.

Úkoly v centrech aktivit vychází z tématu projektu, kterým se v daném období s žáky zabýváme. Úkoly v jednotlivých centrech jsou jiné a různě obtížné. Podle předem stanovených pravidel si žák volí “centrum“, ve kterém chce pracovat. S možností volby je však spojena odpovědnost za práci a splnění všech úkolů. Většinou se v průběhu týdne až čtrnácti dnů žáci vystřídají ve všech “centrech“. Výhodou takovéto činnosti je, že děti pracují svým vlastním tempem a při řešení uplatňují postupy, které odpovídají jejich učebnímu stylu. Žáci také mohou přerušit činnost, pokud cítí, že jsou unavené, což zvyšuje nejen efektivitu práce, ale i chuť se dále učit a poznávat.

Výhodou výuky v centrech aktivit je kooperativní práce, prezentace vlastní práce a hodnocení (sebehodnocení, popř. skupinové hodnocení). Žáci v nich lépe pochopí mezipředmětové vztahy. Mají také možnost volby, odpovědnost za svoji volbu, tedy za výsledek své práce. Učitel tak má možnost pozorovat žáka v přirozených situacích, při jejich činnosti.

¹⁴ VOJTKOVÁ, N. *Práce v centrech aktivit*. Vydáno 23. 2. 2010 [cit. 18. 6. 2017]. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/J/7603/prace-v-centrech-aktivit.html>

3.1 PODNĚTNÉ UČEBNÍ PROSTŘEDÍ

Učitel by měl vytvářet takové podnětné prostředí, ve kterém by bylo umožněno dětem realizovat rozmanité činnosti samostatně a podílet se tak na vlastním vzdělávání.

Ukazatele kvality:

Prostředí je upravené tak, aby byli žáci podněcováni k učení, zkoumání a experimentování.

- Učitel rozdělí prostor třídy do jasně vymezených center aktivit za pomoci polic, skříní, koberec a lavic.
- Učitel uspořádá nábytek tak, aby mohli žáci pracovat buďto samostatně, nebo v malých a velkých skupinkách.
- Při uspořádání center aktivit dbá učitel na to, aby se mohly děti bez problémů pohybovat z jednoho místa na druhé a aby byla centra co nejvíce omezená od vzájemného rušení se při práci.
- Učitel zároveň zajišťuje žákům prostory pro uchovávání osobních věcí.
- Učitel vystavuje práci dětí v úrovni jejich očí (ve třídě i na nástěnkách určených ostatním).
- Učitel upravuje prostor třídy podle potřeb jednotlivých věkových kategorií nebo podle individuálních potřeb dětí.

Důležité je užívání vhodných materiálů, které reflektují “rozmanitost života“.

- Centra nabízí dostatek materiálů, které jsou dětem snadno dostupné, tím pádem umožňují dětem jejich samostatné využívání.
- Učitel a žáci vytváří třídní pravidla, se kterými pracují při řešení denních situací ve třídě.
- Rozvoj samostatnosti žáků se v centrech podporuje tím, že je jim poskytován časový prostor a materiály důležité k realizaci samostatných aktivit podle jejich přání.

3.2 USPOŘÁDÁNÍ A MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ CENTER

Velkou roli u center aktivit hraje uspořádání třídy. Důležitou součástí prostředí ve škole je výzdoba tříd, neboť děti tráví značnou část dne ve školním prostředí, které velkou měrou působí na jejich myšlení, estetické cítění, vztah k výsledkům práce druhých a další postoje. Výzdoba stěn představuje skrytý komunikační potenciál, který pomáhá naplňovat výchovné a vzdělávací cíle školy. Stěny tříd by se proto měly maximálně využít k prezentaci výsledků

jak individuální, tak skupinové a společné práce žáků. U třídy pracující podle programu *Začít spolu* je vždy patrné, které téma se učí a zpracovává. Takovéto prostředí poskytuje spoustu podnětů k nezáměrnému učení, jelikož mají děti neustále na očích vlastní produkty a produkty svých spolužáků.

Prostředí center aktivit není chápáno jenom jako pouhé přestavení nábytku ve třídě. K tomu, aby bylo jejich uspořádání účelně využíváno, se musí učitel naučit jinak koncipovat práci se žáky. Jednotlivá centra jsou jasně ohraničena (policemi, kobercem, stolky). Dbáme na to, aby se “tichá“ centra (čtení a psaní) nenacházela v blízkosti center “rušných“ (pokusy a objevy), aby se mohly děti dostatečně soustředit na práci. Žáci by měli mít soukromí a mělo by být zřetelné, v jakém centru děti pracují. Každý učební koutek je označen zřetelným názvem a pravidly pro práci, popřípadě je doplněn obrázky.

Každé centrum by mělo být vybavené dostatečným množstvím pomůcek pro práci celé skupinky žáků. Všechny pomůcky by měly být dětem dostupné a uspořádané v otevřených nebo lehce přístupných skříňkách. Každý žák si je půjčí a pak je zase vrátí zpět. Často s vybavením center pomáhají rodiče, kteří poskytují materiální pomoc, zapůjčují dětské encyklopedie, popřípadě jiné zajímavé knihy.

Prostor třídy by nám měl umožnit:

- Společná setkávání v kruhu na koberci nebo na mobilních podložkách
- Nerušenou skupinovou práci
- Umístění materiálů k výuce a jejich přístupnost v otevřených policích
- Ukládání dětských prací do šanonů, přihrádek či krabic
- Prezentaci prací žáků¹⁵

3.3 CENTRA AKTIVIT VE TŘÍDĚ

V této kapitole jsou představena jednotlivá centra aktivit a jejich možná vybavení. U některých center je uvedeno základní učivo, které by měli žáci v 1. třídě umět. Základní

¹⁵ KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok*. Praha: Grada, 2008. s. 36.

učivo bylo čerpáno ze ŠVP jedné z plzeňských škol.¹⁶ V rámci center aktivit dochází k rozvoji sociálních a personálních kompetencí. Žáci se učí účinně kooperovat ve skupině, podílí se na vytváření pravidel práce v týmu, přijímají nové role v pracovní činnosti, což pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce. Žáci také přispívají k diskuzi v malé skupině a k debatě celé třídy. Děti chápou potřebu efektivně kooperovat s druhými při řešení nějakého úkolu a problému, oceňují zkušenosti a práci druhých lidí, respektují to, co si ostatní myslí a dělají.¹⁷

Názvy center:

- centrum čtení a centrum psaní,
- centrum matematiky,
- centrum ateliér,
- centrum kostky,
- centrum objevy.

3. 3. 1 Centrum čtení a centrum psaní

Slouží k podchycení zájmu o literaturu, čtení a psaní a v neposlední řadě k rozvoji gramotnosti u žáků. Žáci zde mohou trénovat mluvený projev - komunikační návyky - zdvořilost, oslovení, pozdrav, jednání při střetu zájmů a ve sporu, dýchání a tempo řeči při krátkém mluveném projevu. Je také vhodné k rozvoji čtení s porozuměním, významu slov v přiměřeném textu a rozvíjení citu pro jazyk. Dále je pak určeno k písemnému projevu, jako jsou uvolňovací cviky, psaní velkých tiskacích písmen, psacích písmen a k orientaci v liniatuře. Používají se zde žánry písemného projevu: vypravování, dopis a tvořivé psaní. Z hlediska literatury si zde žáci procvičují základní literární pojmy, říkadla a krátké básně, čtení a poslech vhodných literárních textů. Učí se zde vyjadřovat postoje ke knize,

¹⁶ DOLENSKÝ, Radek, RAŽNÁ, Jana, PÁNKOVÁ, Hana, JÍCHOVÁ, Dana. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Vydáno 1. 9. 2016. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné na: http://www.zs1plzen.cz/Files/zs1/Dokumenty/aktualizace2016_2017/SVPod1.9.2016.pdf

¹⁷ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Vydáno 1. 9. 2005. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné na: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf

reprodukovat přečtený text, hledat podstatu příběhu, popřípadě dramatisovat nějaký příběh, či pohádku.¹⁸

Tato centra jsou zřizována v klidné části třídy, kde je dostatek světla pro práci.

Užitečné materiály a pomůcky v těchto centrech jsou: knihy, časopisy slovníky a slabikáře, písmenkové puzzle, karty se slovy, tužky, pastelky, pracovní listy ke psaní a sešity.

3. 3. 2 Centrum matematiky

Vybavení centra matematiky slouží k tomu, aby se děti naučily chápat matematické zákonitosti a vidět vztahy mezi nimi. Žáci potřebují získávat konkrétní zkušenosti s “matematikou z reálného světa“, který je obklopuje.

Děti si v něm mohou procvičovat geometrii v rovině a v prostoru. Manipulují zde s geometrickými tvary jako je čtverec, obdélník, trojúhelník, kruh, skládají obrazce z geometrických tvarů, staví stavby ze stavebnice. Rozlišují různé velikosti probraných útvarů, orientují se v prostoru - vpravo, před, za.... Dokreslují zrcadlový obraz jednoduchých geometrických tvarů (obrázků) podle osy souměrnosti. Žáci si zde také procvičují početní operace jako je čtení a psaní číslic, učí se porovnávat čísla, rozkládat čísla, sestavovat a řešit slovní úlohu podle obrázku. Pracují zde s daty – dny v týdnu, měsíci, roky, jednotkami času – týden, den a hodina. Učí se posloupnosti čísel a znázorňování jednotlivých situací.

Pomůcky a materiály: pracovní sešity a učebnice matematiky, počítadla, pravítka, špejle, číslice, pexesa, domina, hlavolamy a rébusy, stavebnice a provázky, kostičky, peníze, žetony, číselné osy, pavučiny, sčítací pyramidy, geodesky, krokovací metr a autobus (matematika profesora Hejného).

¹⁸ DOLENSKÝ, Radek, RAŽNÁ, Jana, PÁNKOVÁ, Hana, JÍCHOVÁ, Dana. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Vydáno 1. 9. 2016. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné na: http://www.zs1plzen.cz/Files/zs1/Dokumenty/aktualizace2016_2017/SVPod1.9.2016.pdf

3. 3. 3 Centrum ateliér

V ateliéru mohou děti vyjádřit své pocity, dojmy a zážitky prostřednictvím výtvarných činností. Dochází zde k rozvoji fantazie a tvořivosti, děti si zde osvojují různé výtvarné techniky a snaží se vyjadřovat své myšlenky, pocity a postoje prostřednictvím výtvarného umění.

Žáci zde pracují s linií a tvary. Seznamují se se strukturou přírodních a umělých forem, koláží apod. Děti používají barvu jako prostředek pro vyjádření emocí a vlastní fantazie, používají jednoduché kreslířské a malířské techniky, tvarují z papíru a modelují. Pozorují a výtvarně zaznamenávají přírodní i umělé formy. Žáci zde mohou pracovat s různými druhy materiálů (přírodní a technické) a jednoduchými postupy. Žáci vytváří vlastní plošné a prostorové stavby.

Pomůcky a materiály: pastelky, voskovky, fixy, tužky, vodové a temperové barvy, tuše, kelímky na vodu, palety na temperové barvy, štětce, nůžky, staré hadry, čtvrtky, papíry, modelíny, noviny a lepidla.

3. 3. 4 Centrum kostky

V tomto centru se žáci učí vzájemné komunikaci a spolupráci, rozvíjí zde jemnou a hrubou motoriku, matematické dovednosti, prostorovou orientaci a tvořivost. Aktivity navazují na jednotné téma, o kterém se děti učí, nebo si námět děti volí samy.

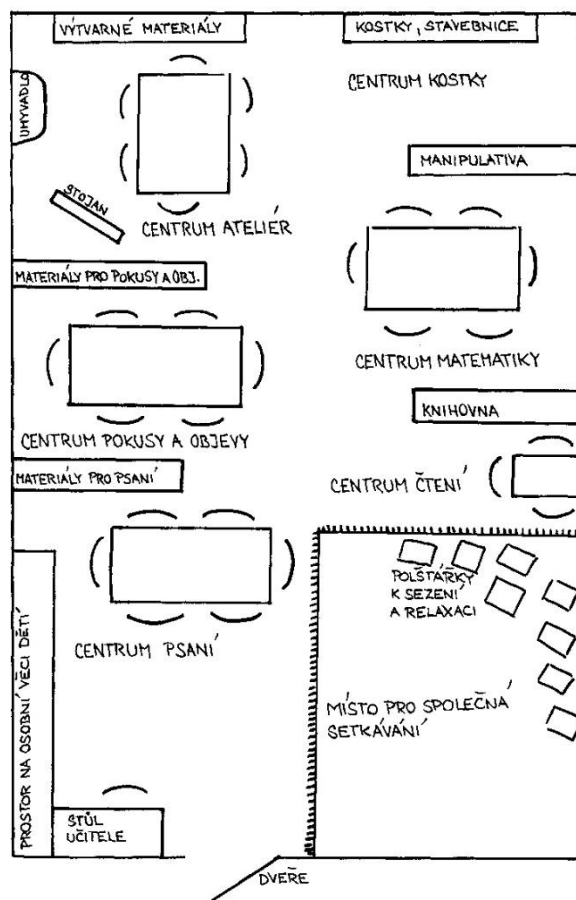
Pomůcky a materiály: stavebnice (molitanové nebo dřevěné), kostky, lego, dopravní značky a figurky zvířat.

3. 3. 5 Centrum objevy

Slouží k různým pokusům, pozorováním, vyhledáváním informací, objevování a experimentování.

Pomůcky a materiály: přírodniny, lupa, mikroskop, stopky, skleničky, kartony, papíry, psací potřeby, encyklopedie a učebnice vlastivědy a přírodovědy, pracovní sešity a listy z prouky.

Obrázek č. 1: Příklad uspořádání třídy do center aktivit na prvním stupni ZŠ

Zdroj: SÁRKŮZI, R. Projektové vyučování - Inspirace ze zahraničí, Projektové vyučování - Moderní vyučovací metody. Vydáno 11. 3. 2011 [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné na: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-zahranici/innovativni-programy-1>

3.4 PRAVIDLA PŘI PRÁCI V CENTRECH

V programu začít spolu očekáváme, že děti budou spolurozhodovat o záležitostech třídy a budou schopny nést odpovědnost za své chování. Díky tomu, že se podílejí na vytváření pravidel, rozumějí dobře jejich významu a důležitosti. Pokud si pravidla formulují děti samy, cítí se za jejich dodržování mnohem odpovědnější a jsou více motivovány k jejich respektování. V případě přestupků proti společně daným pravidlům jsou děti často schopny řešit tyto situace samy bez pomoci učitele.¹⁹

¹⁹ KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. Step by step (Portál). s. 55.

- **Knihovna – centrum čtení**
 1. Před čtením si umyj ruce.
 2. Při čtení se chovej klidně s ohledem na ostatní čtenáře. Najdi si pohodlné místo, které nebudeš opouštět. S knihou zacházej opatrně. Všichni čtou po celou dobu.
 3. Se zvoněním vrať knihu zpět na místo.
- **Psaní – centrum psaní**
 1. Vyber si téma.
 2. 1. verzi piš tužkou.
 3. Práci si nech zkontrolovat.
 4. Finální verzi piš psacím pérem.
- **Ateliér**
 1. Příprav si všechny potřebné pomůcky.
 2. Dávej pozor při používání ostrých předmětů.
 3. Veškeré používané pomůcky omyj a vrať na správné místo.
 4. Uklid' si své pracovní místo.
- **Matematika**
 1. Navrhni řešení úkolu a diskutuj o něm.
 2. Zdůvodni a vysvětli svůj návrh.
 3. Práci si po sobě několikrát zkontroluj.
- **Jazykové hry**
 1. Několikrát si přečti zadání a ujisti se, že mu rozumíš.
 2. Při práci se dorozumívej krátkých hlasem.

3.5 JAK ROZDĚLIT DĚTI DO SKUPIN V CENTRECH AKTIVIT?

Pokud si děti volí skupiny samy, často si vybírají své kamarády, ale tyto přátelské skupiny nemusí být dostatečně stimulujícím prostředím pro rozvoj jednotlivých členů. Většinou se také kluci nahnou ke klukům a holky k holkám, čímž vznikají homogenní skupiny. Pokud učitel usiluje o posun v poznávací a sociální oblasti učení, tvoří skupiny podle svého uvážení. Při rozdělování dbá učitel na cíle vyučování, diagnózu intelektového i sociálního rozvoje a zvažuje žákovi potřeby. Dochází tak ke kontaktu mezi tiššími a hlučnějšími žáky, žáky s různými učitelskými styly a různým typem inteligence.

3.6 PRÁCE V CENTRECH AKTIVIT

Úlohy, které jsou pro děti v centrech aktivit připravené, se vždy vztahují k tématu, které se zrovna probírá. Jednotlivá centra si děti volí podle předem daných pravidel (např. skupinky se točí v centrech podle směru hodinových ručiček).

V centrech jsou připraveny úkoly základní a úkoly volitelné, nadstavbové. Základní úkoly jsou plánovány s ohledem ke vzdělávacím standardům, za jejichž splnění nese dítě odpovědnost. Úlohy do center jsou zadávány většinou kooperativně, aby vedly děti ke vzájemné spolupráci a pomoci. Učitel připravuje takové aktivity, které nutí žáky k praktické činnosti a k přemýšlení. V centrech nejsou zadávány úkoly, které mají děti hotové za krátkou chvíli, ale jde o činnosti, jejichž splnění vyžaduje náročnou práci. Jelikož se jedná o náročnější práci, je tomu přizpůsoben i čas, a to 60-90 minut. V průběhu této doby se děti v centrech nestřídají, pracují po celou dobu pouze v jednom. V dalším pak pracují další den. Při práci v centrech aktivit nastává ve třídě situace, ve které se paralelně vedle sebe odehrávají různé činnosti. Úkolem učitele je zorganizovat práci tak, aby se žáci mohli vystřídat ve všech centrech. Učitel má roli pomocníka a pozorovatele. Sleduje, jak se dětem daří, v případě problému jim pomáhá. Kantor se může v průběhu věnovat individuální pomoci a péči dětem, které ji potřebují.

3.7 ROZVOJ TYPŮ ROZUMOVÝCH SCHOPNOSTÍ A INTELIGENCE V CENTRECH

Každé dítě má některé typy inteligence rozvinuty více než ostatní. Práce v centrech má uspokojit každého žáka, každý by měl zažít úspěch, proto se v nich hledá prostor pro všechny typy inteligence. V odborných literaturách se setkáváme s mnoha teoriemi struktury lidské inteligence a jednou z nich je teorie rozmanitých inteligencí, která se jeví jako podnětná pro školní vzdělávání dětí. Její autor, americký vědecký pracovník H. Gardner, říká, že každý člověk má minimálně osm typů inteligencí (schopností).²⁰

- **Verbální** – schopnost ovládnout a obsáhnout všechny strany jazyka. Například čtení, psaní, rozhovory a slovní hry.

²⁰ KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. Step by step (Portál). s. 40.

- **Logicko – matematická** – schopnost uvažovat logicky, systematicky a vědecky. Patří sem manipulace s předměty, pokusy, skládky a hlavolamy.
- **Prostorová** – schopnost přesně pochopit, uložit do paměti, vybavit si, orientovat se v prostoru. Zařazujeme sem vizuální znázorňování, ilustrované knihy, skládačky a modelářství.
- **Hudební** – schopnost porozumět rytmickým a intonačním modelům hudby, kvalitám tónů a zvuků, schopnost pomatovat si informace ve zvukové podobě. Vyskytuje se v podobě zpívání, pískání, vyťukávání rytmu, poslechu hudby a hry na hudební nástroj.
- **Tělesně-kinestetická** – schopnost velice obratně používat své tělo pro sebevyjádření, sport a schopnost dovedně zacházet s předměty. Například tanec, hraní rolí, dramatizace umění, aktivní fyzické zapojení do činností a dotykové činnosti.
- **Interpersonální** – schopnost všimnout si pocitů a chování jiných lidí, rozpoznat a chápat rozdíly v temperamentu, schopnostech a náladách. Patří sem vedení, organizování, kolektivní hry, týmová práce a přátelské rozhovory.
- **Intrapersonální** – schopnost rozvíjet a ovládat vlastní pocity a prožitky, porozumět svému JÁ. Zařazujeme sem klid na samostatné uvažování a plánování, nezávislost a vyhraněnost názorů.
- **Přírodní** – zvýšená citlivost k percepci přírodních jevů a schopnost učit se z nich. Rozvíjí se v podobě sledování literatury a filmů s přírodovědnou tematikou. Následuje praktická ukázka zadání v centrech aktivit s rozvíjenými typy inteligencí. Tematické zaměření všech úkolů jsou Krkonoše.

TÉMA KRKONOŠE

Úkol: Vyhledejte 4 vrcholy v Krkonoších podle mapy. Zjistěte také nadmořskou výšku, kterou pak následně:

- a) zapište do sešitu /pracovního listu
- b) srovnejte vzestupně
- c) zaokrouhlete na desítky
- d) zaokrouhlete na stovky

Nakonec výsledky zapište do tabulky.

Rozvíjené typy inteligence: matematická a personální inteligence

Úkol: Zkuste přijít na všechny zásady chování v národních parcích. Vyhledejte a zaznamenejte důležité informace, které se týkají Krkonoš (názvy rostlin a stromů). Porovnejte počasí na horách a v místě bydliště (zkuste jej ztvárnit pomocí hudebních nástrojů). Vytvořte krátkou píseň na téma hory.

Rozvíjené typy inteligence: přírodní a hudební inteligence

Úkol: Pomocí mačkaného papíru vytvořte 3D model Krkonoš. Vytvořte mapu sportovního areálu Krkonoš. Zkuste vyznačit nejkratší a nejdelší trasu z bodu A do bodu B. V hodnotícím kruhu pantomimicky představte sporty, které ti Krkonoše nabízejí.

Rozvíjené typy inteligence: prostorová a tělesně-pohybová inteligence

Úkol: Krkonošské pohádky – vypište hlavní postavy a jejich vlastnosti. Podle vlastností jim vymyslete nová jména. Sestavte hádanku na jednu postavu. Přečtěte si jakoukoliv kapitolu z knihy Krkonošské pohádky.

Rozvíjené typy inteligence: intrapersonální a verbální – jazyková inteligence

4 CENTRA AKTIVIT V 1. TŘÍDĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Tato kapitola slouží jako přechod od teoretické části k praktické. Na konkrétním příkladu je uveden jeden den v 1. třídě vybrané plzeňské školy, která vyučuje v programu *Začít spolu*.

4.1 STRUKTURA DNE A PRŮBĚH PRÁCE

V programu *Začít spolu* neexistuje jednotná “organizační šablona“, podle které všechny třídy pracují. Existují však typy činností, které využívají všichni, avšak v různé míře a poněkud odlišném časovém rozložení.

- **Ranní kruh (20 – 30 minut)**

Každý školní den začíná tzv. ranním kruhem, kde se společně setkává učitel se žáky. Odehrávají se zde aktivity jako vítání se, sdělování si zážitků z předchozího dne (nebo z víkendu), řeší se i to, jak se žáci momentálně cítí, co je trápí a na co se těší. Dá se říci, že je takovým třídním rituálem. Ranní kruh často poskytuje prostor pro motivaci k tématu, které se bude probírat. Můžeme tedy zjistit, co všechno žáci o daném tématu ví, co by je dále zajímalo a co by se chtěly naučit. Učitel žákům podává organizační informace jako, co je na dnešní den naplánováno a jaké aktivity na žáky čekají. Všechny tyto informace jsou většinou podávány během tzv. ranních zpráv. Tato zpráva je již od prvního ročníku pro většinu žáků čitelná (obsahuje co nejvíce již zvládnutých písmen), může být interaktivní, pro malé děti jednoduchá, vtipná, smysluplná a každý den jiná. Děti se na ranní zprávu těší, poskytuje jim podněty k přemýšlení a motivuje je.

- **Společná práce (60 – 90 minut)**

Po ranním kruhu většinou následuje společná práce. V této části je pro děti připravené učivo z českého jazyka a matematiky, které si žáci pomocí různých didaktických her osvojují a procvičují. Děti pracují samostatně nebo kooperativně, a to ve dvojicích nebo malých skupinkách. Připravené úkoly mohou mít různý stupeň obtížnosti. Celá třída v této části pracuje na stejném zadání.

- **Přestávka (20 – 30 minut)**

Přestávky jsou určené k odpočinku a regeneraci. Děti během nich zůstávají ve třídách, popřípadě na chodbách, školních zahradách a terasách.

- **Práce v centrech aktivit (60 – 90 minut)**

Po přestávce následuje práce dětí v centrech aktivit. Úkoly, které jsou pro děti připravené, se vztahují k tématu, které v daném období probíráme. Důležité je dbát na to, zda děti umí, či neumí číst. Na začátku 1. třídy, kdy ne všechny děti umí číst je velice důležitá spolupráce s rodiči, popřípadě s asistentem učitele. Dobré je rozdělit skupinky tak, aby v každé byl pokud možno nějaký čtenář, a tam, kde není, pomáhá s přečtením zadání učitel, asistent, nebo rodič. Jde pouze o přečtení zadání, řešení úkolu a kooperaci již přenecháme dětem, učitel se stává pozorovatelem. Při práci v centrech vedle sebe tedy pracují skupiny dětí na různých úkolech

.Děti si společně s učitelem opět sednou do kruhu na koberci, kde si zopakují pravidla práce během center aktivit, popřípadě si zopakují povinnosti jednotlivých rolí ve skupinách. Zopakují si podstatu úkolů, přemýšlí nad různými postupy k tomu, aby bylo řešení úkolu co nejefektivnější. Poté se děti rozdělí do příslušných skupinek, rozdělují si příslušné role a čtou si zadání úkolů. Úkoly v centrech spojuje pouze téma projektu.

V centrech jsou připravené základní a nadstavbové, volitelné úkoly. Úkoly jsou zadané většinou kooperativně, aby vedly děti ke vzájemné kooperaci a pomoci. Jednotlivé úkoly nejsou jednoduché, ale jde o činnosti, jejichž splnění vyžaduje náročnou práci. Skupina spolupracuje potichu, dorozumívá se krátkým hlasem (šeptáním). Učitel a asistent obchází jednotlivé skupiny, stávají se z nich pozorovatelé a pomocníci. Tento čas poskytuje učiteli prostor pro individuální pomoc a péči dětem. Pokud nastane jakákoliv komplikace, skupina spolu komunikuje a společně se snaží přijít na správně řešení, pokud se to ale stále nedaří, vysílá skupina vyslance, který o daném problému komunikuje s učitelem, asistentem, popřípadě s rodičem. Skupina pracuje na svém úkolu a měla by dokončit úkol před zadaným časovým limitem.

Poté následuje úklid pracovního místa a dítě si vyplní svůj hodnotící arch.

- **Hodnotící (závěrečný) kruh (20 – 30 minut)**

Na závěr dne, po dokončení práce v centrech se děti opět přemísťují do hodnotícího kruhu na koberec. Zde každá skupinka prezentuje výsledky své práce ostatním spolužákům a učiteli. Žáci popisují zadání v centrech, reflektují svou vlastní práci, hodnotí kooperaci, doporučují ostatním skupinám postup, který při řešení úkolu použili. Děti se hodnotí navzájem. Učitel rozhovor řídí, popřípadě se ptá na otázky, které ho zajímají. Slovně ohodnotí práci každé skupiny. Na konci hodnocení každé skupiny si děti navzájem zatleskají.

5 ROZVOJ KOOPERATIVNÍHO UČENÍ V RÁMCI CENTER AKTIVIT V 1. TŘÍDĚ VYBRANÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY V PLZNI

5.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části diplomové práce je zpracování analýzy znaků kooperativního učení v jednotlivých centrech aktivit a jejich přínos pro rozvoj všech klíčových kompetencí.

5.2 ZVOLENÁ METODOLOGIE

Za výzkumnou metodu bylo zvoleno pozorování kooperace žáků v centrech aktivit a rozhovor s vybranými učiteli. Pozorování je výzkumnou metodou tehdy, je-li záměrné, cílevědomé, plánovité, systematické a řízené.²¹ Metoda pozorování byla zvolena z toho důvodu, že bezprostředně postihuje skutečnost v její přirozené podobě (kooperaci žáků ve skupinách), zaznamenává přirozený průběh pedagogických procesů a zachycuje prostředí (centra aktivit), v němž probíhají. Pozorování bylo prováděno v průběhu vyučování. Předmětem pozorování byly skupiny dětí pracujících v centrech aktivit. Před započítím pozorování byl přesně zvolen stanovený cíl zkoumání. Průběh činností byl sledován bezprostředně (přímým pozorováním). Při přímém pozorování byl kladen důraz na to, aby pozorovatel žáky svou přítomností co nejméně rušil.

Druhou výzkumnou metodou byl zvolen nestandardizovaný rozhovor se dvěma učitelkami. Kantorky měly odpovědět na pět položených otázek. Cílem rozhovoru bylo potvrdit hypotézu tazatele – v centrech aktivit dochází ke kooperaci žáků a jsou zde rozvíjeny všechny klíčové kompetence. Úkolem nestandardizovaného rozhovoru bylo získat prohlubující kvalitativní materiál, který umožní proniknutí do sledované problematiky.

²¹ SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011. s. 101.

5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK RESPONDENTŮ

Výzkumným vzorkem respondentů jsou žáci 1. třídy vybrané základní školy v Plzni, která pracuje v programu Začít spolu, jejíž nedílnou součástí je práce v centrech aktivit. Počet žáků ve vybrané třídě byl 25.

5.4 ANALÝZA KOOPERATIVNÍ ČINNOSTI V CENTRECH AKTIVIT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ POZOROVÁNÍ

Pozorování bylo zaměřeno na analýzu a postižení pěti hlavních **znaků kooperace**:

- pozitivní vzájemná závislost,
- interakce tváří v tvář,
- formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností,
- osobní odpovědnost,
- reflexe skupinové činnosti.

Tyto znaky byly sledovány při plnění úkolů v jednotlivých centrech aktivit – centrum matematiky, čtení, psaní, objevů, jazykových her a v ateliéru.

Při analýze naplnění znaků kooperace při činnostech v centrech aktivit bylo dále sledováno propojení a přínos kooperativních činností v centrech aktivit na rozvoj vybraných **klíčových kompetencí žáků**:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

5.4.1 Analýza kooperace v centru matematika

Pro analýzu kooperace v centru matematika bylo využito zadání zobrazené na obrázku č. 2 a následné vypracování žákem 1. třídy, které je znázorněno na obrázku č. 3. Analýza následně obsahuje znaky kooperace a kompetence žáků k tomuto centru.

Obrázek č. 2: Zadání práce v centru matematika

MATEMATIKA

Zadání práce:

1. Vypracujte úkoly podle pokynů na svůj pracovní list.
2. Pracovní list si orazítkujte.

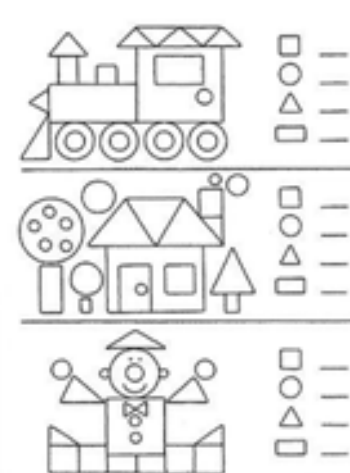
Kooperativní práce:

1. Při práci spolupracujte a radte si navzájem.

Ukázka pracovního listu

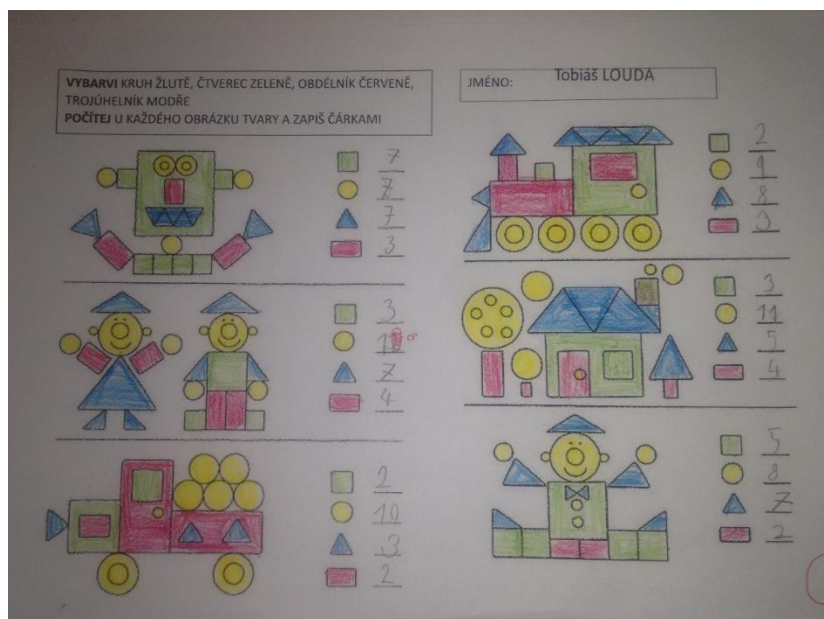
VYBARVI kruh žlutě, čtverec zeleně, obdélník červeně, trojúhelník modře.

POČÍTEJ u každého obrázku tvary a zapiš jejich počet.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 3: Pracovní list z matematiky vyplněný žákem 1. třídy

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.1.1 Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:

- **pozitivní vzájemná závislost** - je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Úkolem skupiny je vypracovat úkoly na pracovním listu.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci si ve skupince navzájem předávají vědomosti a vzájemně si pomáhají (viz. zadání – Při práci spolupracujte a rad'te si navzájem.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají a věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Konflikt může nastat při určování správného počtu geometrických tvarů.)
- **osobní odpovědnost** – je zhodnocen výkon každého jedince a ten je využit pro celou skupinu, žák by měl na konci prokázat, že se učil prostřednictvím spolupráce
- (Při závěrečném hodnocení v hodnotícím kruhu, žáci popisují to, jak úkol vypracovávali, spolupracovali a pomáhali si.)
- **reflexe skupinové činnosti** – žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala, jaký volila postup při práci, kdo k tomu postupu přispěl, žáci oceňují druhého (Na hodnotícím kruhu žáci ukáží svůj vypracovaný list a popisují, jaký volili postup při vyplňování.)

5.4.1.2 Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:

- **Kompetence sociální a personální**
 - a) v případě potřeby poskytne žák pomoc, nebo o ni požádá (Pokud si žák není jistý počtem geometrických tvarů, požádá o pomoc spolužáka, popřípadě on sám pomůže někomu jinému.)
 - b) žák oceňuje zkušenosti druhých lidí (Pokud si žáci navzájem pomůžou, ocení se navzájem.)
 - c) žák respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
 - d) (Žák respektuje více názorů na správný výsledek, poučuje se z rad, které mu dají ostatní žáci.)
- **Kompetence k řešení problémů**
 - a) žák užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy a ověřuje prakticky správnost řešení problémů
 - b) (Žák řeší matematický problém.)
 - c) žák navrhne řešení problému, vysvětlí a obhájí svůj postup řešení, vyslechně ostatní návrhy (Pokud žákovi neseďí správný počet geometrických tvarů, prosí spolužáky o radu, jak přijít na správný výsledek.)
 - d) žák samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení (Žák se nejdříve snaží geometrické tvary spočítat sám, teprve pak žádá o pomoc ostatní.)
 - e) žáci společně zvolí jeden z postupů řešení (Spolužáci navrhnou několik způsobů, žák si jeden z nich vybere.)
 - f) žáci ověří vhodnost zvoleného postupu, řeší úkol (Žák použije navržený postup.)
 - g) žáci vyvodí závěr (Žák si podle správných výsledků zkontroluje, zda byl navržený postup správný.)
 - h) v případě neúspěšného řešení si žáci zvolí jiný postup řešení, nenechají se odradit dílčím nezdarem (Pokud se zapsaný počet tvarů liší se správným výsledkem, žák volí jiný z navržených postupů.)

- **Kompetence k učení**
 - a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení. (Žák si pro počítání volí takový způsob, který je efektivní.)
 - b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žák pracuje s geometrickými tvary.)
 - c) žák posoudí vlastní pokrok a určí překážky a problémy bránící učení (Žák posoudí, které geometrické tvary zvládne spočítat sám a u kterých bude potřebovat pomoc spolužáků.)
- **Kompetence občanské**
 - a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Pokud žák během doplňování správného počtu geometrických tvarů požádá o radu, respektuje názor a přesvědčení ostatních spolužáků, i když s ním nesouhlasí.)
 - b) žák rozhoduje se zodpovědně podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Pokud nastane situace, že žák potřebuje s něčím pomoci, žák dle svých možností pomáhá přijít na řešení dané situace.)
- **Kompetence pracovní**
 - a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žák pracuje s geometrickými tvary a psacími potřebami.)
 - b) žák si efektivně plánuje čas a organizuje pracovní prostředí a podmínky (Žák si musí naplánovat práci tak, aby ji zvládl přepsat v daném časovém intervalu. Dodržuje správné držení těla při psaní čísel a vybarvování geometrických tvarů.)
- **Kompetence komunikativní**
 - a) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Při závěrečné prezentaci žáci vyjadřují své myšlenky, názory a postupy v logickém sledu.)
 - b) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
 - c) (Žáci si ve skupině vyslechnou názor každého člena a poté sdělí svůj názor, který by si měli zvládnout obhájit.)

5.4.2. Analýza kooperace v dílně psaní

V této analýze bylo využito obdobného zadání, které je možné vidět na obrázku č. 4. a také jeho vypracování zobrazené na obrázku č. 5.

Obrázek č. 4: Zadání práce v centru psaní

DÍLNA PSANÍ

Zadání práce:

1. Na svůj PL přepiš báseň velkými tiskacími písmenky, dělej mezery mezi slovy. Přepiš báseň přesně podle natištěného vzoru (dodržuj řádky).
2. Před odevzdáním si práci nech zkontrolovat spolužákem ze skupiny a přimaluj obrázek – kartáček na zuby.

Ukázka pracovního listu

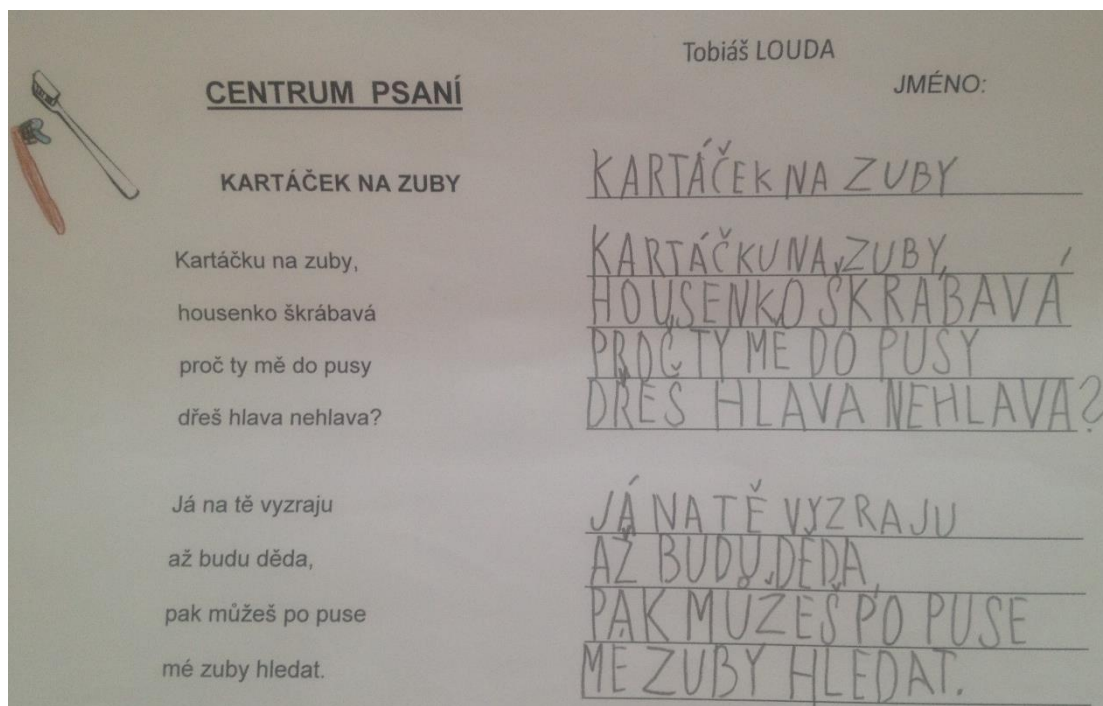
KARTÁČEK NA ZUBY

Kartáčku na zuby,
housenka škrábavá
proč ty mě do pusy
dřeš hlava nehlava?

Já na tě vyzraju
až budu děda,
pak můžeš po puse
mé zuby hledat.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 5: Pracovní list ze čtení vyplněný žákem 1. třídy

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.2.1 Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:

- **pozitivní vzájemná závislost** – je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Úkolem skupiny je opsat báseň tiskacími tvary písmen.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci si ve skupince navzájem předávají vědomosti a vzájemně si pomáhají (Žák kontroluje práci spolužáka a dává mu na ni zpětnou vazbu.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají, věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Žák může potřebovat poradit při psaní správného tvaru písmenka, nebo při řešení situace co dělat, když se mu slova nevejdou do řádku.)
- **osobní odpovědnost** – je zhodnocen výkon každého jedince a ten je využit pro celou skupinu, žák by měl na konci prokázat, že se učil prostřednictvím spolupráce (Učitel si vybere jednu práci, kterou hodnotí. Za tuto práci nenesou zodpovědnost jen vybraný žák, ale celá skupina, jelikož si žáci navzájem práce kontrolovali a poskytovali si zpětnou vazbu.)
- **reflexe skupinové činnosti** – žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala, jaký volila postup při práci, kdo k tomu postupu přispěl, žáci oceňují

druhého (Žáci si navzájem poděkují za poskytnutou zpětnou vazbu a kontrolu napsaného.)

5.4.2.2 *Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:*

- **Kompetence sociální a personální**
 - a) v případě potřeby poskytne žák pomoc nebo o ni požádá (Žák může potřebovat poradit při psaní správného tvaru písmenka, nebo při řešení situace co dělat, když se mu slova nevejdou do řádku.)
 - b) žák oceňuje zkušenosti druhých lidí (Žák poděkuje za zpětnou vazbu spolužáků ve skupině.)
 - c) žák respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají (Žák respektuje různé návrhy na řešení vzniklého problému – kam napsat slova, která se mi nevejdou na řádek.)
- **Kompetence k řešení problémů**
 - a) žák rozpozná a pochopí problém (Žák rozpozná problém a snaží se ho nějak řešit.)
 - b) žák navrhne řešení problému, vysvětlí a obhájí svůj postup řešení, vyslechne ostatní návrhy (Pokud se žákovi přepisovaný text nevejde na danou řádku, prosí spolužáky o návrh, kam zbylý text napsat.)
 - c) žáci společně zvolí jeden z postupů řešení (Žáci navrhnou několik způsobů, ale vybírají si pouze jeden z nich.)
 - d) žáci ověří vhodnost zvoleného postupu, řeší úkol (Žák použije navržený postup.)
 - e) žáci vyvodí závěr (Žák s učitelem vyvodí, zda byl navržený postup správný.)
 - f) v případě neúspěšného řešení si žáci zvolí jiný postup řešení, nenechají se odradit dílčím nezdarem (Pokud učitelem se žákem vyvodí postup jako nesprávný, žák volí jiný z navržených postupů.)

- **Kompetence k učení**
 - a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení (Žák si zorganizuje práci tak, aby v daném časovém limitu zvládl báseň přepsat.)
 - b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žáci při psaní používají tiskací písmo, pracují s pojmem báseň.)
 - c) žák posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení (Pokud žák zvládne napsat správně všechny tvary tiskacích písmen, učiní tak velký pokrok, jelikož všechna písmenka jsou čerstvě probraná.)
- **Kompetence občanské**
 - a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Pokud žák během opisu básně požádá o radu, respektuje názor a přesvědčení ostatních spolužáků, i když s ním nesouhlasí.)
 - b) žák rozhoduje se zodpovědně podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Pokud nastane situace, že spolužák potřebuje s něčím pomoci, žák dle svých možností pomáhá přijít na řešení dané situace.)
- **Kompetence pracovní**
 - a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žáci používají papír s předtištěnými linkami a psací potřeby.)
 - b) žák si efektivně plánuje čas a organizuje pracovní prostředí a podmínky (Žák si musí naplánovat práci tak, aby ji zvládl přepsat v daném časovém intervalu. Dodržuje správné držení těla při psaní.)
- **Kompetence komunikativní**
 - a) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Při závěrečné prezentaci žáci vyjadřují své myšlenky, názory a postupy v logickém sledu.)
 - b) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje (Žáci si ve skupině vyslechnou názor každého člena, sdělí svůj názor, který by si měli zvládnout obhájit.)

5.4.3 Analýza kooperace v centru objevy

Pro analýzu kooperace v centru objevy bylo využito zadání zobrazené na obrázku č. 6 a následné vypracování žákem 1. třídy, které je znázorněno na obrázcích č. 7 a 8. Analýza následně obsahuje znaky kooperace a kompetence žáků k tomuto centru.

Obrázek č. 6: Zadání práce v centru objevy

OBJEVY

Zadání práce:

1. Vypracuj si PL s úkolem

Kooperativní práce:

1. V encyklopediích najděte veškeré informace, které se týkají lidského těla a zdravé výživy.
2. Přilepte obrázky k jednotlivým smyslům

Ukázka pracovního listu

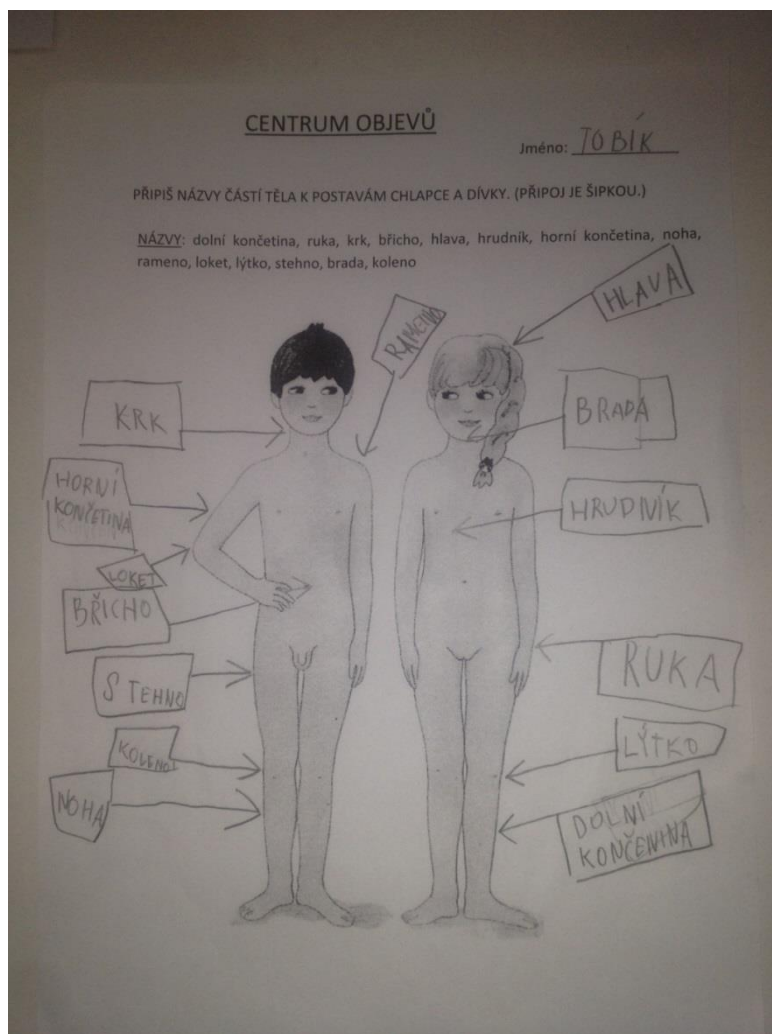
PŘIPIŠ NÁZVY ČÁSTI TĚLA K POSTAVAM CHLAPCE A DIVKY. (PŘIPOJ JE ŠÍPKOU.)

NÁZVY: dolní končetina, ruka, krk, břicho, hlava, hrudník, horní končetina, noha, rameno, loket, lýtko, stehno, brada, koleno.

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 7: Pracovní list z centra objevů vyplněný žákem 1. třídy

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 8: Přiřazení obrázků ke smyslům

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.3.1 *Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:*

- **pozitivní vzájemná závislost** - je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Vypracovat úkoly na pracovním listu, najít informace v encyklopedii a přiřadit obrázky k jednotlivým smyslům.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci ve skupince navzájem komunikují, předávají si vědomosti a vzájemně si pomáhají (Pokud se stane, že si žák neví rady s přiřazením správné části těla, prosí o pomoc spolužáky ze skupiny.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají, věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Problém může nastat při přiřazování obrázků ke správným smyslům.)
- **osobní odpovědnost** – je zhodnocen výkon každého jedince a ten je využit pro celou skupinu, žák by měl na konci prokázat, že se učil prostřednictvím spolupráce (Učitel si vybere jednu práci, kterou hodnotí. Za tuto práci nese zodpovědnost celá skupina, jelikož si žáci navzájem radili.)
- **reflexe skupinové činnosti** – skupina rozhoduje o dalších krocích ke splnění úkolu. Rozhoduje o tom, zda je dosavadní postup účinný a plánuje další činnosti. Žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala, jaký volila postup při práci. Děti se navzájem hodnotí. (Žáci mluví o tom, jakým způsobem postupovali při vypracovávání úkolů na pracovním listu. Dále pak hodnotí práci celé skupiny u přiřazování obrázků k jednotlivým smyslům.)

5.4.3.2 *Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:*

- **Kompetence sociální a personální**
 - a) žák účinně spolupracuje ve skupině (Žák si je vědom toho, že pokud bude spolupracovat, dosáhne jeho skupina daného cíle – správně přiřadí obrázky k jednotlivým smyslům.)
 - b) v případě potřeby žák poskytne pomoc nebo o ni požádá a přispívá k diskusi v malé skupině (Pokud si žák neví rady s přiřazováním jednotlivých částí těla, poprosí o pomoc spolužáky.)
 - c) žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (Při práci na společném úkolu spolu žáci spolupracují, jedině tak úspěšně zvládnou zadaný úkol.)

- **Kompetence k řešení problémů**

- a) žák vyhledá informace vhodné k řešení problému (Problém může nastat při přiřazování obrázků ke správným smyslům. Pokud si nejsou žáci jisti, kam obrázek umístí, mohou najít potřebné informace v přiložené encyklopedii.)
- b) žák činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí (Pokud se žáci rozhodnou pro nějaký způsob přiřazení obrázků k jednotlivým smyslům, měli by si tento způsob obhájit a zdůvodnit, jsou za něj zodpovědní. Zároveň je podporována různorodost řešení a zpracování problémového úkolu.)

- **Kompetence k učení**

- a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení (Žáci volí při společné práci takový způsob, aby v určeném čase zvládli přiřadit všechny obrázky k jednotlivým smyslům.)
- b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žák operuje s termínem smysly – zrak, sluch, čich, hmat, chuť a sluch.)
- c) žák posoudí vlastní pokrok a určí překážky a problémy bránící učení (Žák zvládne posoudit to, zda udělal od poslední hodiny, při které se probíraly jednotlivé smysly, pokrok a zde je schopen správně přiřadit všechny obrázky k jednotlivým smyslům.)

- **Kompetence občanské**

- a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Žák respektuje názory spolužáků ve skupině.)
- b) žák rozhoduje se zodpovědně podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Žák reaguje na vzniklou situaci a snaží se ji konstruktivně řešit.)

- **Kompetence pracovní**
 - a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žák pracuje s encyklopedií, tužkami, lepidlem a nůžkami.)
 - b) žák si efektivně plánuje čas a organizuje pracovní prostředí a podmínky (Žák si musí naplánovat práci tak, aby ji zvládl přepsat v daném časovém intervalu. Dodržuje správné držení těla při vypracovávání pracovního listu - psaní.)
- **Kompetence komunikativní**
 - a) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Při závěrečné prezentaci žáci vyjadřují své myšlenky, názory a postupy v logickém sledu.)
 - b) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje (Žáci si ve skupině vyslechnou názor každého člena a sdělí svůj názor, který by si měli zvládnout obhájit.)

5.4.4 Analýza kooperace v centru čtení

Pro analýzu kooperace v centru čtení bylo využito zadání zobrazené na obrázku č. 9. Analýza následně obsahuje znaky kooperace a kompetence žáků k tomuto centru.

..

Obrázek č. 9: Zadání práce v centru čtení

CENTRUM ČTENÍ

Kooperativní práce:

1. Společně si přečtete básničky, při čtení se střídáte.
2. Básničky si rozdělíte tak, abyste všichni přednesli na hodnotícím kruhu.

Ukázka pracovního listu

Básně

- Ve vaně to tolik pění, že mě ani vidět není.
Mamka o mně ale ví – pokaždé mě objeví.

- Cvičím, protože mě baví mít dost síly a být zdravý. Naopak být churavý – to mě vůbec nevadí.

- Ve vaně to tolik pění, že mě ani vidět není.
Mamka o mně ale ví – pokaždé mě objeví.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.4.1 *Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:*

- **pozitivní vzájemná závislost** - je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Úkolem žáků je plynule odrecitovat všechny tři básničky.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci ve skupince navzájem komunikují, domlouvají se a rozdělují si práci (Žáci se musí domluvit na tom, kdo bude jakou básničku recitovat.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají a věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Žáci by měli přijít na řešení situace, kdy jsou pouze 3 básničky, ale 4 žáci. Při řešení této situace může dojít ke konfliktům.)
- **osobní odpovědnost** – jednotlivec vystupuje za celou skupinu, je zodpovědný za úkol celé skupiny (Každý žák je při recitování básně zodpovědný za celou svoji skupinu.)
- **reflexe skupinové činnosti** – skupina rozhoduje o dalších krocích ke splnění úkolu. Rozhoduje o tom, zda je dosavadní postup účinný a plánuje další činnosti. Žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala a jaký volila postup při práci. Děti se navzájem hodnotí. (Žáci popisují, jak postupovali při rozdělování a učení se básniček.)

5.4.4.2 *Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:*

- **Kompetence sociální a personální**
 - a) žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (Žáci se musí domluvit na tom, kdo bude jakou básničku recitovat. Pouze tak mohou splnit zadaný úkol.)
 - b) žák respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
 - c) (Žáci si navzájem ve skupině recitují básně a navzájem si korigují správnost přednesu – intonace, melodie hlasu, vystižení pocitů, tempo apod..)

- **Kompetence k řešení problémů**

- a) žák rozpozná a pochopí problém (Žáci rozpoznají problém, který může nastat při rozdělování básniček a snaží se ho efektivně řešit.)
- b) žák navrhne řešení problému, vysvětlí a obhájí svůj postup řešení, vyslechně ostatní návrhy (Při rozdělování básniček se žáci snaží přijít na takový postup, aby byl každý s přidělenou básničkou spokojen.)
- c) žáci společně zvolí jeden z postupů řešení (Z několika navrhovaných řešení se žáci domluví na jednom z nich.)
- d) žáci ověří vhodnost zvoleného postupu, řeší úkol (Žáci se zkusí naučit přidělenou básničku.)
- e) žáci vyvodí závěr (Při vzájemném recitování básniček mezi sebou žáci ve skupině zjistí, zda se žáci přidělené básničky zvládli naučit.)
- f) v případě neúspěšného řešení si žáci zvolí jiný postup řešení, nenechají se odradit dílčím nezdarem (Pokud se spolužákovi recitace básně nedaří, spolužáci mu nabízejí jinou báseň, která se jí/mu bude lépe učit.)

- **Kompetence k učení**

- a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení (Žák vybírá vhodný způsob při učení básničky.)
- b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žák operuje s termínem básně.)
- c) žák posoudí vlastní pokrok a určí překážky a problémy bránící učení (Žák posoudí, zda je schopen naučit se nazpaměť celou básně.)

- **Kompetence občanské**

- a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Při recitaci respektuje žák názory ostatních spolužáků.)
- b) žák se zodpovědně rozhoduje podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Pokud nastane nepředvídatelné situace, žáci si navzájem mezi sebou pomohou.)

- **Kompetence pracovní**

- a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žáci používají papír s napsanými básničkami.)

- **Kompetence komunikativní**

- b) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Pokud chce žák sdělit svůj názor na recitování dané básně, mluví tak, aby měla jeho myšlenka logický sled a aby byla výstižná.)
- c) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje (Pokud žák s něčím nesouhlasí, snaží se konstruktivně argumentovat.)

5.4.5 Analýza kooperace v centru jazykové hry

Pro analýzu kooperace v centru jazykové hry bylo využito zadání zobrazené na obrázku č. 10. Analýza následně obsahuje znaky kooperace a kompetence žáků k tomuto centru.

Obrázek č. 10: Zadání práce centra jazykové hry

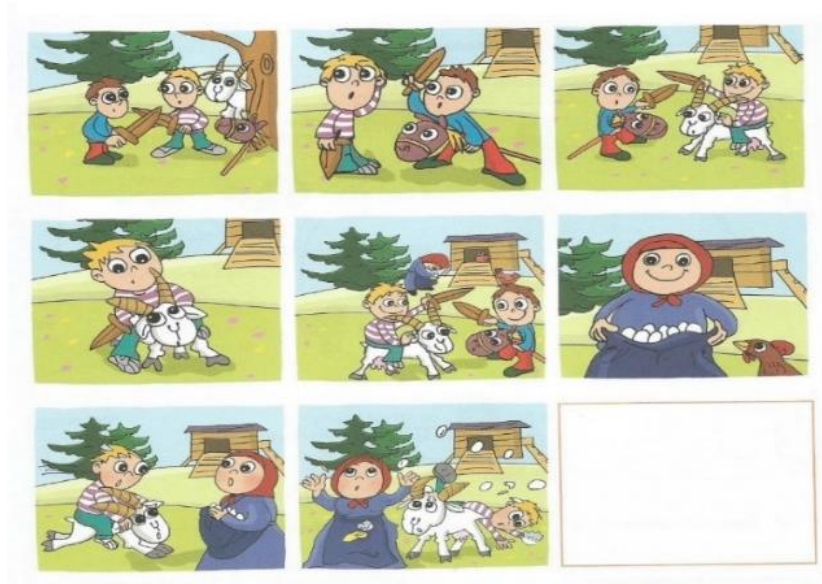
JAZYKOVÉ HRY

Kooperativní práce:

1. Vystříhnete si obrázky a prohlédnete si je.
2. Seřadíte obrázky do řady tak, aby se podle nich mohl vyprávět příběh.
3. Nakreslete konec (závěr) vašeho příběhu.
4. Nalepte všechny obrázky na čistý pracovní list. Do horní části napište název vašeho příběhu.
5. Na list s nalepenými obrázky si dejte razítka se svými jmény.
6. Připravte si prezentaci vašeho příběhu do závěrečného hodnotícího kruhu.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 11: Obrázková osnova k zadání jazykových her

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.5.1 *Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:*

- **pozitivní vzájemná závislost** - je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Úkolem žáků je správně seřadit a domyslet obrázkový příběh.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci ve skupince navzájem komunikují, předávají si vědomosti a vzájemně si pomáhají (Žáci si rozdělí úkoly ve skupině tak, aby měl každý žák něco na práci – stříhání, řazení a lepení obrázků, závěrečná prezentace na kruhu.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají, věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Ke konfliktu může dojít, pokud bude více možných návrhů na konec příběhu. Žáci se musí shodnout a domluvit pouze na jedné variantě.)
- **osobní odpovědnost** – jednotlivec vystupuje za celou skupinu, je zodpovědný za úkol celé skupiny (Práce každého žáka při úkolu, se odráží na finálním výsledku skupiny.)
- **reflexe skupinové činnosti** – skupina rozhoduje o dalších krocích ke splnění úkolu. Rozhoduje o tom, zda je dosavadní postup účinný a plánuje další činnosti. Žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala, jaký volila postup při práci. Děti se navzájem hodnotí. (Na závěrečném kruhu skupina prezentuje příběh a jeho vymyšlený konec.)

5.4.5.2 *Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:*

- **Kompetence sociální a personální**
 - a) žák účinně spolupracuje ve skupině (Aby žáci sestavili příběh a jeho konec, musí mezi sebou navzájem spolupracovat.)
 - b) žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (Žáci ví, že pro sestavení příběhu je důležitá spolupráce.)
 - c) na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá žák k upevnování dobrých mezilidských vztahů (Žáci si vyslechnou a přijímají různé názory spolužáků v podobě konstruktivní kritiky, umí ji přijmout a poučit se z ní, čímž se upevňují mezilidské vztahy ve skupině a sebeřízení.)
 - d) žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (Každý žák ví, že je pro skupinu nějak prospěšný a svůj přínos v závěru činnosti reflektuje.)

- **Kompetence k řešení problémů**
 - a) žák rozpozná a pochopí problém (Pokud nastane problém při rozhodování o konci příběhu, děti problém rozpoznají a snaží se ho vyřešit.)
 - b) žák volí vhodné způsoby řešení problému (Při řešení problému se snaží přijít na takové řešení, aby návrh každého žáka na konec příběhu měl nějaké zastoupení.)
- **Kompetence k učení**
 - a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení (Žáci si řídí vlastní práci a volí vhodné způsoby tak, aby ve vymezeném čase stihli sestavit celý příběh.)
 - b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žák pracuje s pojmem obrázková osnova.)
- **Kompetence občanské**
 - a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Při práci na příběhu žáci navzájem respektují názory a přesvědčení ostatních.)
 - b) žák se rozhoduje zodpovědně podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Pokud vznikne během přípravy příběhu nepředvídatelná situace, tak si žáci navzájem pomohou.)
- **Kompetence pracovní**
 - a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žáci zde pracují s papírem, tužkami, nůžkami a lepidlem.)
 - b) žák dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky (Žák plní úkol, který mu skupina zadala – stříhání, vybarvování, řazení a lepení obrázků, vymyslet konec příběhu.)
 - c) žák si efektivně plánuje čas a organizuje pracovní prostředí a podmínky (Žák si musí naplánovat práci tak, aby ji zvládl v daném časovém intervalu a pokud možno svou pečlivostí usnadnil práci ostatním spolužákům.)
- **Kompetence komunikativní**
 - a) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Při sestavování příběhu a závěrečné prezentaci žáci formulují své myšlenky v logickém sledu. Jejich popis obrázků je výstižný.)

- b) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- c) (Při řazení obrázků do správného pořadí si žáci navzájem vyslechnou všechny názory a společně přichází na správné řešení.)

5.4.6 Analýza kooperace v centru ateliér

Pro analýzu kooperace v centru ateliér bylo využito zadání zobrazené na obrázku č. 12 a následné vypracování žáky 1. třídy, které je znázorněno na obrázku č. 14. Analýza následně obsahuje znaky kooperace a kompetence žáků k tomuto centru.

Obrázek č. 12: Zadání práce pro centrum ateliér

ATELIÉR

Kooperativní práce:

1. Vyberte ve svém týmu nejmenšího spolužáka.
2. Na velký papír obkreslete jeho postavu, pracujte voskovkou.
3. Postavě dokreslete oblečení. Pracujte voskovkou.
4. Vyberte názvy z kartiček, nalepte je k jednotlivým částem těla.

Hlava	Nehty	Nos	Oko
Ucho	Ucho	Čelo	Brada
Vlasy	Ruka	Břicho	Hrudník
Koleno	Dlaň	Prsty	Chodidlo
Noha	Pata	Kotník	Krk

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 13: Práce dětí v ateliéru

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Obrázek č. 14: Výsledek práce dětí z ateliéru

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.4.6.1 *Znaky kooperativního učení, které jsou zde aplikovány:*

- **pozitivní vzájemná závislost** - je zde vytyčený společný cíl, který musí zvládnout celá skupina (Cílem je obkreslit spolužákovu postavu a přiřadit k ní jednotlivé popisky částí těla.)
- **interakce tváří v tvář** – činnost se odehrává v malých kooperujících skupinkách (4 žáci), žáci ve skupince navzájem komunikují a pomáhají si (Žáci se domlouvají na tom, dále pak kdo je nejmenší ze skupiny, na tom jak budou postavu obkreslovat, jak jí umístí na papír, kdo ji bude obkreslovat, kdo bude jakou část vybarvovat a kdo bude lepit popisky k jednotlivým částem těla.)
- **formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností** – děti se navzájem znají, věří si, pokud dojde k nějakému konfliktu, tak ho řeší konstruktivním způsobem (Ke konfliktu může docházet při rozdělování jednotlivých činností mezi žáky.)
- **osobní odpovědnost** – jednatel vystupuje za celou skupinu, je zodpovědný za úkol celé skupiny (Pečlivost každého žáka při vypracovávání úkolu se odráží na finálním výsledku skupiny.)
- **reflexe skupinové činnosti** – skupina rozhoduje o dalších krocích ke splnění úkolu. Rozhoduje o tom, zda je dosavadní postup účinný a plánuje další činnosti. Žáci na hodnotícím kruhu popisují, jak skupina pracovala a jaký volila postup při práci. Děti se navzájem hodnotí. (Skupina prezentuje výsledek své práce, popisuje postup při výběru žáka pro obkreslování a radí ostatním skupinám jak postupovat při rozdělování jednotlivých činností.)

5.4.6.2 *Klíčové kompetence, které jsou zde rozvíjeny:*

- **Sociální a personální**
 - a) žák účinně spolupracuje ve skupině (Žák ví, že pokud má skupina dosáhnout úspěchu, musí žáci pracovat pečlivě a zodpovědně. Aktivně se ujímá dílčích úkolů a navazuje na zpracovanou část od spolužáka.)
 - b) žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (Žák ví, že by bez spolupráce s ostatními dětmi skupina nedosáhla úspěchu. Zodpovědně přijímá svou roli a úkol a umí se v ní konstruktivně prosadit. Bere ohled na schopnosti spolužáka a umožní mu se aktivně zapojit do úkolu.)

- **Kompetence k řešení problémů:**
 - a) žák naplňuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností (Na začátku úkolu řeší děti problémovou situaci, kdy musí přijít na to, kdo je nejmenším členem skupiny a hledají různé postupy a řešení této problémové situace. Poté pak mohou začít plnit zadaný úkol – překreslit spolužáka na čtvrtku, vybarvit ho a přiřadit jednotlivé části těla.)
- **Kompetence pracovní:**
 - a) žák bezpečně a účinně používá materiály, nástroje a vybavení (Žák zná základní pravidla při manipulaci s nástroji, neboť je přenáší a pracuje s nimi.)
 - b) žák dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky (Žák plní úkol, který mu skupina zadala – obkreslování, stříhání a lepení.)
 - c) žák si efektivně plánuje čas a organizuje pracovní prostředí a podmínky (Žák si musí naplánovat práci tak, aby ji zvládl v daném časovém intervalu a pokud možno svou pečlivostí usnadnil práci ostatním spolužákům.)
- **Kompetence k učení**
 - a) žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení (Žáci vybírají takový postup, aby jejich práce byla efektivní a stačili ji dokončit v daném časovém rozmezí.)
 - b) žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly (Žáci pracují s pojmy, které se týkají lidského těla.)
- **Kompetence občanské**
 - a) žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot (Při práci na postavě spolužáka děti navzájem respektují názory a přesvědčení ostatních.)
 - b) žák se rozhoduje se zodpovědně podle dané situace a poskytne dle svých možností účinnou pomoc (Pokud vznikne během lepení jednotlivých částí těla nepředvídatelná situace, tak si žáci navzájem pomohou.)

- **Kompetence komunikativní**

- a) žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně (Při závěrečné prezentaci na hodnotícím kruhu žáci formulují své myšlenky v logickém sledu. Jejich popis postavy je výstižný.)
- b) žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje (Při přidělování popisků části těla k postavě si žáci navzájem vyslechnou všechny názory a společně přichází na správné řešení.)

5.4.7 Závěrečné hodnocení center

Na závěr každého centra žáci a učitel vyplňují hodnotící arch. Příklad hodnotící archu je zobrazen v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Hodnotící arch

TÉMA: Člověk		JMÉNO:	
DATUM:		PODPIS RODIČŮ:	
CENTRA AKTIVIT	ZADÁNÍ ÚKOLŮ	HODNOCENÍ ŽÁKA (SEBEHODNOCENÍ)	HODNOCENÍ UČITELE
JAZYKOVÉ HRY	POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH PODLE OBRÁZKOVÉ OSNOVY		
MATEMATIKA	ČLOVĚK V GEOMETRICKÝCH TVARECH		
OBJEVY	NÁZVY ČÁSTÍ LIDSKÉHO TĚLA - STUDIUM INFORMACÍ O LIDSKÉM TĚLE		
DÍLNA PSANÍ	OPIS BÁSNĚ A KONTROLA NAPSANÉHO		
ATELIÉR	POSTAVA SPOLUŽÁKA – JEDNOTLIVÉ ČÁSTI TĚLA		
DÍLNA ČTENÍ	NAUČIT SE BÁSNĚ		

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

5.5 ROZHOVORY S VYBRANÝMI UČITELKAMI

K rozhovoru byly osloveny dvě učitelky vybrané plzeňské školy, které mají dlouhodobou zkušenost s prací v centrech aktivit. Vybraným kantorkám bylo položeno pět otázek týkajících se kooperace v centrech aktivit a rozvojem klíčových kompetencí.

5.5.1 1. dotazovaná učitelka

1. Jak probíhá činnost v centrech aktivit?

Zadání úkolů v CA vede děti k přemýšlení, probíhají zde praktické činnosti a úkoly, kde se učí děti spolupracovat a komunikovat, řešit problémy. V každém CA pracuje skupina na jiném úkolu, úkoly spojuje téma. Na závěr CA se žáci sejdou na hodnotícím kruhu, prezentují své výsledky práce, hodnotí a dávají doporučení ostatním. Vyměňují si zkušenosti.

2. Dochází v centrech aktivit ke kooperaci? Jakým způsobem a k čemu je kooperace dobrá?

Kooperace je v centrech jedna z klíčových věcí. Kooperace se využívá při domluvě všech žáků ve skupině. Je nezbytnou součástí pro to, aby skupina splnila zadaný úkol.

3. Které klíčové kompetence jsou rozvíjeny v centrech aktivit?

V centrech aktivit jsou určitě rozvíjeny všechny klíčové kompetence, ať už se jedná o komunikativní, sociální a personální, občanskou a pracovní, kompetenci a kompetenci k učení a řešení problémů.

4. Při jakých činnostech jsou tyto klíčové kompetence rozvíjeny?

Klíčové kompetence jsou rozvíjeny například při naslouchání skupině (když si žáci čtou zadání úkolů, když si rozdělují úkoly ve skupině, když si pročítají pracovní listy a domlouvají se na řešení úkolů). Žáci si tvoří svá pravidla pro práci v týmu, učí se být tolerantní a ohleduplní k ostatním. Žáci si navzájem pomáhají, poskytují pomoc a přispívají do diskuze. Děti si pěstují „zdravé“ sebevědomí, učí se řešit environmentální problémy v souvislosti s životním prostředím v okolí školy a učí se ve skupině používat různé materiály a nástroje. Dále pak vybírají metody a strategie, plánují a řídí vlastní učení, třídí informace, posoudí vlastní pokrok a řeší problémové situace.

5. Jaký má kooperace přínos pro rozvoj klíčových kompetencí?

Žáci přebírají při práci v centrech aktivit zodpovědnost za svoji práci, pracují s časovou dotací, hodnotí práci své skupiny a svoji práci. Vyjadřují se k hodnocení. Společně s učitelem zasahují do dění v centrech aktivit (obsah, zadání úkolů, rozsah práce). Dávají doporučení třídě.

5.5.2 2. dotazovaná učitelka

1. Jak probíhá činnost v centrech aktivit?

Žáci jsou rozděleni do několika týmů. Pro každý tým je připraveno jedno tzv. centrum (matematika, čtení, psaní, ateliér, objevy, jazykové hry). V centrech se pracuje cca 3x týdně. Každý tým během 14 dní absolvuje všech 6 center (matematika, čtení ...).

Na počátku své práce si každý tým důkladně přečte písemné zadání centra a dále pracuje dle zadaných pokynů a kritérií. Práce v centru trvá cca 1 vyučovací hodinu. Je dobré mít připravené úkoly pro „rychlíky“ – děti, které dokončí práci dříve.

Po skončení práce je dobré zařadit tzv. hodnotící kruh, kde každý tým zhodnotí svoji práci a zároveň je tým hodnocen ostatními dětmi. Hodnocení je zaměřeno na ocenění i doporučení.

2. Dochází v centrech aktivit ke kooperaci? Jakým způsobem a k čemu je kooperace dobrá?

*Jelikož se jedná o týmovou práci (pracuje v jednu chvíli 5 – 6 týmů), je **kooperace naprostou nutností**. Bez domluvy všech členů týmu nelze naplnit cíle s tímto úmyslem plánovaných úkolů (zadání jednotlivých center). Ideálním řešením je společný výstup týmu, např. společný plakát, společná kniha, výrobek.*

3. Které klíčové kompetence jsou rozvíjeny v centrech aktivit?

Pokud se učitelé podaří správně připravit úkoly i zadání jednotlivých center, pak děti rozvíjí všechny kompetence – tzn. učení, komunikativní, k řešení problémů, občanské, pracovní i sociální a personální.

4. Při jakých činnostech jsou tyto klíčové kompetence rozvíjeny?

Kompetence k učení – díky týmové práci se usnadňuje nácvik vlastních kompetencí k samostatnému učení. Spolužáci se při práci v centrech mohou vzájemně učit. Většinou společnými silami přijdou na objevy, které by ve svém věku sami nezvládli. Díky společným výstupům (plakáty, knihy, ale i samostatné tvůrčí psaní) a jejich hodnocením v hodnotícím kruhu a vystavení ve třídě děti pochopí, že práce má smysl a motivuje je k další práci (dalšímu učení).

Kompetence komunikativní – jelikož se jedná o týmové práce, je komunikace základním kamenem společné práce. Děti se spolu domlouvají již u zadání práce a pak v průběhu rozdělení jednotlivých činností (úkolů), tak aby kvalitní práci dokončily včas. Žáci se této kompetenci učí postupně a za pomoci učitele a ostatních spolužáků v hodnotícím kruhu.

Kompetence k řešení problémů – zde záleží na zadání center a umu učitele zadání připravit tak, aby děti byly nuceny problém řešit. Můžou to být úkoly a otázky, na které žáci odpovídají. Odpovědi mají možnost najít v textu nebo v připravených encyklopediích, popř. je sami vymýšlejí.

Kompetence občanské – v centrech mohou děti pracovat s tématy, která tyto kompetence rozvíjí. Také schopnost druhým říci svůj názor a respektovat ho je důležitá. Děti se učí při práci, ale i v hodnotícím kruhu, kde děti hodnotí svou práci i práci druhých.

Kompetence pracovní – žáci využívají svých znalostí a dovedností. Využívají známých pravidel a pracují bezpečně podle pokynů. Pokyny jsou v zadání center a pravidla jsou pro jednotlivá centra, ale jsou i tzv. třídní pravidla.

Kompetence sociální a personální – v centrech je domluva jednotlivých členů týmu nutná, děti se učí lépe spolupracovat a vycházet spolu. Opět práce

s pravidly a respektování druhých při práci. Velmi důležité jsou zde opět hodnotící kruhy - prezentace prací a hodnocení i sebehodnocení.

5. Jaký má kooperace přínos pro rozvoj klíčových kompetencí?

Děti se učí těmito kompetencím při kooperaci v týmu lépe než při samostatné práci. Podstatné je, že slabším žákům slouží ti šikovnější jako vzor. Ti zkušenější žáci mohou pomoci s učením ostatních členů. Kooperace (spolupráce, domlouvání) – k tomuto je opět nutné vyslechnout druhého a umět říci svůj názor při práci i v hodnotícím kruhu, dále si práci naplánovat, rozdělit a včas dojít k zadanému cíli. Význam je tedy velký. Opět je nutné správné vedení hodnotících kruhů, správná a na řešení problémů zaměřená zadání. Pak už jen dětem při jejich týmové práci pomoci. Usměrnovat a v těžkých chvílích podpořit a připomenout pravidla.

5.5.3 Shrnutí dotázaných učitelek

Obě dvě dotazované učitelky se shodly na tom, že pokud se učiteli podaří správně připravit úkoly i zadání jednotlivých center aktivit, pak je u dětí rozvíjena kooperace a všechny klíčové kompetence. Klíčové kompetence jsou rozvíjeny například při naslouchání skupině (když si žáci čtou zadání úkolů, když si rozdělují úkoly ve skupině, když si pročitají pracovní listy a domlouvají se na řešení úkolů). Děti se učí těmito kompetencím při kooperaci v týmu lépe než při samostatné práci. Zadání úkolů v CA vede děti k přemýšlení, probíhají zde praktické činnosti a úkoly, kde se učí děti spolupracovat, komunikovat a řešit problémy. Žáci přebírají při práci v centrech aktivit zodpovědnost za svoji práci, pracují s časovou dotací, hodnotí práci své skupiny a svoji práci. Obě se také shodly na tom, že kooperace je využívána při domluvě všech žáků ve skupině a je nezbytnou součástí pro to, aby skupina splnila zadaný úkol. Ideálním řešením je společný výstup týmu, např. společný plakát, společná kniha, výrobek.

5.6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ PRAKTICKÉ ČÁSTI A DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

Úkolem praktické části bylo analyzovat jednotlivé znaky kooperativního učení (pozitivní vzájemná závislost, interakce tváří v tvář, formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností, osobní odpovědnost a reflexe skupinové činnosti) na praktických ukázkách zadání z center aktivit v 1. třídě vybrané plzeňské základní školy s provázáním na to, jaké klíčové kompetence jednotlivá centra rozvíjejí. Toto sledování lze považovat za zdařilé, neboť byly podchyceny a potvrzeny jednotlivé znaky kooperativního učení a byl také doložen rozvoj vybraných klíčových kompetencí. Rozhovorem s učitelkami s dlouhodobou zkušeností s prací v centrech aktivit bylo potvrzeno provázání kooperace a klíčových kompetencí.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce, na téma Rozvoj kooperace v rámci center aktivit u žáků 1. ročníku na vybrané ZŠ v Plzni, je rozdělena do pěti hlavních kapitol.

První kapitola vysvětluje tři různá vymezení pojmu kooperace.

Další kapitola je zaměřena na charakteristiku a základní znaky kooperativního učení, na porovnání kooperativního učení s dalšími dvěma možnými uspořádáními výuky, dále pak na rozdíl mezi kooperativní výukou a skupinovou prací, na tvorbu kooperativních skupin a na jednotlivé role žáků v těchto skupinách. Na závěr této kapitoly je uvedeno hodnocení a role učitele v kooperativní výuce.

Třetí kapitola se zabývá centry aktivit, jejich uspořádáním a materiálním vybavením. Dále pak pravidly, která jsou doporučována a dodržována při práci v centrech aktivit.

V předposlední kapitole je popsána struktura dne v programu Začít spolu, jehož nedílnou součástí je práce v centrech aktivit.

Poslední kapitola, která je prakticky zaměřena, analyzuje jednotlivá zadání v centrech aktivit. Výzkumným vzorkem byli žáci 1. třídy vybrané základní školy v Plzni. Tato kapitola poukazuje na to, že jsou v centrech aktivit zastoupeny základní znaky kooperativního stylu výuky a dále pak na to, že jejich využitím dochází k rozvíjení jednotlivých klíčových kompetencí. Cílem praktické části bylo zpracování analýzy znaků kooperativního učení v jednotlivých centrech aktivit a jejich přínos pro rozvoj klíčových kompetencí. Analýzou provedeného pozorování činnosti žáků v centrech aktivit a rozhovorem s vybranými učiteli byl tento cíl naplněn.

Jsme si vědomy toho, že naše šetření v podobě pozorování a zpracování výsledků nepostihlo do hloubky celou šíři sledované problematiky, přesto si i z takto úzkého vzorku dovolujeme vyvodit závěry pro danou skupinu respondentů. Nastíněná problematika je dále otevřena k dalšímu hlubšímu zkoumání a analýze.

Resumé

Tato práce je zaměřena na rozvoj kooperace v rámci center aktivit u žáků 1. třídy vybrané základní školy v Plzni. Vysvětluje pojmy kooperace a kooperativní styl výuky. Popisuje roli žáka a učitele v kooperativním stylu výuky. Klíčovou rolí této diplomové práce mají centra aktivit. V práci je popsáno jejich uspořádání, materiální vybavení a průběh práce. Poslední kapitola tvoří praktická část, ve které dochází k analýze jednotlivých zadání úkolů v centrech aktivit. Práce poukazuje na to, že jsou v centrech aktivit zastoupeny základní znaky kooperace a na to, že zde dochází k rozvíjení jednotlivých klíčových kompetencí. Tuto hypotézu potvrdil také rozhovor s učitelkami plzeňské školy, které mají s prací v centrech dlouholetou zkušenost.

Resume

This work is focused on the development of cooperation within centers of activities of students of the 1st class of the selected elementary school in Pilsen. It explains the terms of co-operation and the cooperative style of teaching. It describes the role of students and teachers in the cooperative style of teaching. The central role of this diploma thesis has activities centers. The work describes their layout, material equipment and the course of work. The last chapter is the practical part, which analyzes the assignment of tasks in the centers of activities. The work points out that the core features of the cooperative style of teaching are represented in the centers of activity and the development of individual key competencies. This hypothesis has also been confirmed by an interview with Pilsen school teachers, who have a long experience with work in centers.

Seznam literatury

KNIŽNÍ ZDROJE

FISHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se: praktický průvodce strategiemi vyučování*. Vyd. 3. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-262-0043-7.

JOHNSON, David W; JOHNSON Roger T; JOHNSON HOLUBEC Edythe. *Circles of Learning Cooperation in the Classroom*. Edina, Minnesota: 1990. ISBN 0-939603-12-8.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vyd. 2., rozš. a aktualiz. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1.

KASÍKOVÁ, Hana. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: AISIS, 2005. ISBN 80-239-4668-4.

KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2038-8.

KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-906-4.

OWENS, L. *Cooperation*. International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education. Oxford: Pergamon Press, 1987.

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

DOLENSKÝ, Radek, RAŽNÁ, Jana, PÁNKOVÁ, Hana, JÍCHOVÁ, Dana. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Vydáno 1. 9. 2016. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné na: http://www.zs1plzen.cz/Files/zs1/Dokumenty/aktualizace2016_2017/SVPod1.9.2016.pdf

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Vydáno 1. 9. 2005. [cit. 19. 6. 2017]. Dostupné na: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf

SÁRKÖZI, R. *Projektové vyučování - Moderní vyučovací metody- – 4. díl – Kooperativní učení* [online]. Vydáno 16. 11. 2010 [cit. 24. 5. 2017]. Dostupné na: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-4>

VOJTKOVÁ, N. *Práce v centrech aktivit*. Vydáno 23. 2. 2010 [cit. 18. 6. 2017]. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/I/7603/prace-v-centrech-aktivit.html>

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek č. 1: Příklad uspořádání třídy do center aktivit na prvním stupni ZŠ	24
Obrázek č. 2: Zadání práce v centru matematika	34
Obrázek č. 3: Pracovní list z matematiky vyplněný žákem 1. třídy	35
Obrázek č. 4: Zadání práce v centru psaní.....	38
Obrázek č. 5: Pracovní list ze čtení vyplněný žákem 1. třídy	39
Obrázek č. 6: Zadání práce v centru objevy	42
Obrázek č. 7: Pracovní list z centra objevů vyplněný žákem 1. třídy	43
Obrázek č. 8: Přiřazení obrázků ke smyslům	43
Obrázek č. 9: Zadání práce v centru čtení	47
Obrázek č. 10: Zadání práce centra jazykové hry	51
Obrázek č. 11: Obrázková osnova k zadání jazykových her	51
Obrázek č. 12: Zadání práce pro centrum ateliér.....	55
Obrázek č. 13: Práce dětí v ateliéru	56
Obrázek č. 14: Výsledek práce dětí z ateliéru	56
Tabulka č. 1: Rozdíly mezi kooperativní a tradiční učební skupinou	9
Tabulka č. 2: Hodnotící arch	60

OBRÁZKOVÁ PŘÍLOHA

TŘÍDA S CENTRY AKTIVIT

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

PROSTOR NA UKLÁDÁNÍ PRACÍ Z CENTER

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

ATELIÉR

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

ATELIÉR 2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

MATEMATIKA

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

MATEMATIKA 2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

PSANÍ

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

ČTENÍ

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

OBJEVY

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017